

**«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

**Факультет суспільних та прикладних наук
Кафедра права та публічного управління**

на правах рукопису

ХАРУН ЮРІЙ РОМАНОВИЧ

УДК 351.354.330

ТЕМА РОБОТИ:

«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра

Науковий керівник:

Гамалюк Б. М.

Івано-Франківськ - 2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та вивчення джерел інформації для написання кваліфікаційної роботи	до 22 вересня 2023 року	виконано
2	Складання плану кваліфікаційної роботи та затвердження керівником	до 29 вересня 2023 року	виконано
3	Написання розділу 1 <i>1. Теоретичні засади державного регулювання інноваційної діяльності</i>	до 27 жовтня 2023 року	виконано
4	Написання розділу 2 <i>2. Інституційні основи державного регулювання інноваційної діяльності</i>	до 24 листопада 2023 року	виконано
5	Написання розділу 3 <i>3. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні: проблеми та перспективи</i>	до 25 грудня 2023 року	виконано
6	Написання вступу, висновків та формування списку використаних джерел	до 31 грудня 2023 року	виконано

Студент _____

(підпис)

Харун Ю. Р.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

Гамалюк Б. М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано та узагальнено теоретико-методологічні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, вивчено нормативне забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності. В першому розділі роботи досліджено теоретичні засади державного регулювання інноваційної діяльності. У другому розділі проаналізовано інституційні основи державного регулювання інноваційної діяльності. За результатами проведеного аналізу в третьому розділі роботи розкрито проблеми та перспективи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.

Ключові слова: інноваційна діяльність, державна політика, інноваційна політика, державне регулювання, публічне управління.

ANNOTATION

In the qualification work, the theoretical and methodological principles of the state regulation of innovative activity in Ukraine are substantiated and summarized, the normative support of the state regulation of innovative activity is studied. In the first section of the work, the theoretical foundations of the state regulation of innovative activity are investigated. The second chapter analyzes the institutional foundations of state regulation of innovative activity. According to the results of the analysis, the problems and prospects of the state regulation of innovative activity in Ukraine are revealed in the third section of the work.

Key words: innovative activity, state policy, innovation policy, state regulation, public administration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
1.1 Загальна характеристика державного регулювання інноваційної діяльності.....	8
1.1 Методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності...16	16
1.2 Характеристика державної інноваційної політики.....	25
РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	32
2.1 Законодавче забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності.....	32
2.2 Механізми державного регулювання інноваційної діяльності.....	44
2.3 Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності.....	51
РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	61
3.1 Аналіз проблем регулювання інноваційної діяльності в Україні	61
3.2 Перспективи вдосконалення державного регулювання інноваційної діяльності.....	69
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Протягом усієї історії людства для будь-якої держави наявність природних ресурсів була надзвичайно важливою. Однак, потужні глобалізаційні процеси та інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, які мають місце останнім часом, кардинально змінили ситуацію. Сьогодні наявність значної кількості природних ресурсів уже не гарантує державі успішність та достаток. Потрібно щось значно більше, мається на увазі ресурси інноваційні, тобто саме інноваційний потенціал сьогодні визначає успіх країни.

Важливість інноваційних процесів має значення для всіх сфер діяльності людини: фінансової, господарської, наукової, освітньої, соціальної і, безперечно, для публічного управління. Особливе значення інноваційність має у комерційній діяльності, оскільки саме бізнес значною мірою визначає економічну потужність тієї чи іншої держави та визначає її роль та значення на світових ринках.

В нашій державі наразі інноваційній діяльності приділяється значна увага, прийнято значну кількість нормативних документів та ряд державних програм як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях. Разом з тим, в країні рівень співробітництва між державою, бізнесом та науковою галуззю є ще далеким до оптимального, а ефективність державної інноваційної політики бажає залишатися кращою, хоча Україна має надзвичайно потужний інноваційний потенціал.

Для того, щоб результат був успішним, цей потенціал має бути належним чином реалізований в практичній площині, а це, в першу чергу, залежить від тих умов та «правил гри», які затверджує саме держава. Ці умови мають бути простими та зрозумілими, а бюрократичні перепони необхідно звести до

мінімуму.

Звичайно у розвинених країнах світу бізнес фінансує понад 70 відсотків інноваційних проектів та програм, однак саме держава має продемонструвати інноваційність своєї політики і стимулювати комерційні підприємства до реалізації свого наукового, технічного та творчого потенціалу. Тобто роль державного регулювання інноваційної діяльності та інноваційна політика держави є визначальними.

Теоретичні основи державного регулювання інноваційної діяльності досліджували у своїх працях такі науковці: Я. Буряк, В. Гончарова, С. Котельбан, Д. Лукьяненко, К. Малиш, Д. Миргородський, Є. Савченко, О. Шингур.

Проблемам та перспективам державного регулювання інноваційної діяльності в Україні присвятили свої праці такі вчені як: Н. Бондарчук, Ю.Георгієвський, С. Глибка, Г. Глущенко, В. Дмитрів, О. Колодієзев, І. Коваленко, М. Кравченко, А.Лотарєв, С. Пермінова, О. Розган, Н. Ситник, О.Федорчак, Л. Чернявська, М. Чупріна.

Проблема розробки теоретичних, методологічних і практичних рекомендацій для вдосконалення засобів державного регулювання інноваційної діяльності уже тривалий час досліджується у науковому середовищі, однак, вони здебільшого стосуються економічних механізмів такого регулювання. Нам би у своєму дослідженні хотілося б розглянути поняття державного регулювання інноваційної діяльності з точки зору ефективності публічного управління та нормативно-правового забезпечення інноваційних процесів у нашій державі.

Метою магістерської роботи: є теоретичне, методичне та практичне обґрунтування важливості державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.

Досягнення даної мети обумовило необхідність вирішення наступних **завдань:**

- дати загальну характеристику державного регулювання інноваційної діяльності;
- дослідити методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності;
- проаналізувати державну інноваційну політику в Україні;
- охарактеризувати нормативне забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності;
- дослідити механізми державного регулювання інноваційної діяльності;
- проаналізувати зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності;
- охарактеризувати головні проблеми регулювання інноваційної діяльності в Україні;
- проаналізувати перспективи вдосконалення державного регулювання інноваційної діяльності в нашій державі.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання інноваційної діяльності.

Предметом дослідження є механізми та способи державного регулювання інноваційної діяльності .

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження застосовувалася система загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, *діалектичний метод* дав можливість забезпечити повноту, об'єктивність, всебічність та конкретність результатів дослідження; *системно-структурний метод* застосовано при узагальненні нормативної бази та наукової літератури; *логіко-догматичний метод* – став у нагоді при тлумаченні окремих наукових та законодавчих термінів, формулюванні визначень

юридичних понять; *метод аналізу і синтезу*, а також *порівняльний* метод були використані для дослідження процесу державного регулювання інноваційної діяльності зокрема в контексті застосування досвіду зарубіжних країн для ефективної організації цього процесу.

Новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні важливості державного регулювання інноваційної діяльності. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку концептуальних положень, що вирізняються науковою новизною та мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема, щодо оцінки процесу державного регулювання інноваційної діяльності в Україні з точки зору ефективності публічного управління та нормативно-правового забезпечення інноваційних процесів у нашій державі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в роботі положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

– науково-дослідній діяльності – як основа для подальшого дослідження проблем державного регулювання інноваційної діяльності, зокрема, адаптації українського законодавства до стандартів ЄС;

– правозастосовчій діяльності – для формування критеріїв ефективності процесу державного регулювання інноваційної діяльності та можливості його вдосконалення ;

– навчальному процесі – при розробленні нових та оновленні існуючих навчальних курсів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Опис структури роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 88 сторінок. Список джерел містить 71 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Загальна характеристика державного регулювання інноваційної діяльності

В середині ХХ століття виникла нова хвиля змін у цивілізації, яка призвела до появи постіндустріальної епохи. Основними складовими виробництва в цьому новому суспільстві вважаються наукові знання та інформація, які втілюються у нових технологіях і техніці, розробці нових товарів, відкритті нових джерел сировини, у нових засобах управління виробництвом, а також інших можливостях поєднання працівника з засобами створення продукції. Високотехнологічні країни мають першість в конкурентній боротьбі, доводячи важливість інновацій у формуванні конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

Як зазначає М. Поттер: «...вартість робочої сили, природні ресурси, цінові й екстенсивні фактори можуть визначати рівень конкурентоспроможності і утримувати дану конкурентну позицію країни доти, доки інші країни світу не почнуть використовувати аналогічні чинники. Такі джерела конкурентоспроможності є нестійкими і мають бути замінені чинниками вищого порядку ще до того, як перестали бути такими» [44].

На думку Є. Савченко, «Революційний вплив інновацій не обмежується лише сферою виробництва, а стосується усіх сфер суспільних відносин, зумовлюючи історичну специфіку економічної системи, її соціальної сфери, системи влади, міжнаціональних відносин. Упровадження інновацій

розширює можливості ефективного вирішення нагальних економічних і соціальних проблем за ресурсозберігаючим сценарієм і здатне забезпечити стійку економічну динаміку на якісно новій основі. Україна за технологічним рівнем і темпами інноваційного розвитку значно відстає від країн-лідерів. Реалізація інноваційної моделі розвитку здатна скоротити технологічне відставання за рахунок використання вітчизняного та світового науково-технічного й освітнього потенціалу і забезпечити прийнятний рівень конкурентоспроможності економіки України для її безболісної інтеграції в глобальний економічний простір на засадах, які відповідають національним інтересам» [44].

Є Савченко вважає, що «...потрібні радикальні зміни науково-інноваційної політики, орієнтовані на здобуття нових знань, розробку нових технологій, комерціалізацію інновацій і технологічну реструктуризацію всієї економіки. Розуміння обмеженості традиційних чинників економічного розвитку змушує дослідників питань національної конкурентоспроможності все більше уваги приділяти інноваційній діяльності, яка здатна забезпечити формування довгострокових конкурентних переваг якісного економічного зростання» [44].

Сен Амартая вважає, що «...у процесі дискусій з приводу відносної важливості різних факторів у створенні умов для стійкого розвитку все більша роль у підвищенні ефективності процесу розвитку, поряд з інституційними факторами, освітою, якістю державного управління, відводиться технологіям та інноваціям. Лауреат Нобелівської премії Амартая Сен наголошує, що питання, яке виникає найбільш сильно тепер – не стільки про кінець капіталізму, як про його природу і необхідність змін, що стосуються підвищення економічної ефективності за рахунок швидкості, з

якою економіки сприймають існуючі технології і таким чином підвищують продуктивність у своїх галузях. Тому саме відмінності у рівні знань, здатності продукувати і сприймати інноваційні продукти розглядаються як критичні чинники відмінностей ефективності економік країн» [70].

На думку О. Шингур: «Інноваційна діяльність є головним джерелом суспільного прогресу, чинником економічного, соціального і культурного розвитку, основою інноваційної стратегії розвитку економіки і забезпечення її конкурентоспроможності. Тому сучасні дослідники інноваційної діяльності пропонують аналізувати її як процес комплексних економічних, соціальних, психологічних і культурних перетворень, які реалізуються на мікро-, мезо- і макрорівнях соціуму» [61].

Як зазначає Є. Савченко: «Факторами формування інноваційного потенціалу є:

- людський капітал, навчання і соціальна згуртованість (освіта, соціальна згуртованість, рівність політики);
- державне регулювання і правові рамки (ефективність ведення бізнесу);
- наукові дослідження і розвиток (науково-дослідна інфраструктура, патенти і товарні знаки);
- використання інформаційно-комунікаційних технологій (якість інфраструктури урядове використання інформаційно-комунікаційних технологій, телефонні комунікації, мобільний зв'язок, оснащеність комп'ютерами, інтернет-зв'язок, телебачення);
- інституційне середовище (оцінка макроекономічної політики, якість управління)» [44].

Такоє науковець зазначає, що: «...глобальний Індекс Інновацій (Global

Innovation Index (GII) The Business School of the World INCEAD) дає можливість оцінити здатність країн використовувати новітні технології, сприяти розвитку людського капіталу, поліпшувати екологічну політику. В основі моделі Глобального Індексу – сім факторів, які формують інноваційний потенціал і дають змогу підвищувати ефективність упровадження інновацій:

1. Інститути: політичне середовище (політична стабільність, ефективність роботи уряду, ефективність правової бази); регуляторне середовище (якість регулювання); умови для ведення бізнесу, що створюються державними інституціями (час започаткування бізнесу, пригнічення економічної свободи, захист інтелектуальної власності).

2. Людський потенціал: інвестиції в освіту (витрати на освіту, % валових інвестицій; рівень підготовки кадрів); якість навчальних закладів (якість системи освіти; якість науково-дослідних установ; якість шкіл менеджменту); інноваційний потенціал (кількість дослідників НДДКР на мільйон населення; наявність вчених та інженерів; кількість людей з вищою освітою).

3. Інформаційно-комунікаційні технології і насиченість об'єктами інфраструктури: ІКТ-інфраструктура (користувачі широкошумових телевізорів, мобільних телефонів, стаціонарних телефонів (на 100 осіб); загальна інфраструктура (загальна якість інфраструктури, виробництво на душу населення електроенергії); впровадження і використання інфраструктури (користувачі Інтернету, персональні комп'ютери (на 100 осіб); урядове використання інформаційно-комунікаційних технологій, масштаби використання в бізнесі інтернет-ресурсу)

4. Розвиненість ринку: умови для інвесторів і кредиторів (отримання

кредиту – індекс юридичних прав, отримання кредиту – індекс кредитної інформації, захист інвесторів – індекс захисту інтересів інвесторів, розвиненість фінансового ринку); доступність приватних кредитів (доступність венчурного капіталу, середній залишок кредиту в позичальника / ВВП на душу населення, фінансування через місцеві ринки цінних паперів, внутрішні кредити приватному сектору (у % від ВВП), приплив ПІІ).

5. Розвиток бізнес-середовища: інноваційне середовище на підприємствах (витрати компаній на НДДКР; державні видатки на НДДКР, % ВВП; ПІІ та передачі технології); інновації для екосистеми (розвиток кластерів, співробітництво університетів з промисловими підприємствами, інноваційна культура); відкритість для зовнішньої і внутрішньої конкуренції (рівень торговельних бар'єрів (зважена тарифна ставка), інтенсивність місцевої конкуренції).

6. Результативність наукових знань: створення знань (кількість патентів, публікації, наявність спеціалізованих науково-дослідних і навчальних послуг, здатність до інновацій); застосування знань (темпи зростання продуктивності праці, виробництво доданої вартості, складність виробничого процесу, частка робочої сили, зайнятої на інтелектуальними послугами); експорт і зайнятість (обсяг високотехнологічного експорту, загальна щільність підприємницьких організацій, швидкість започаткування нового бізнесу).

7. Результативність інновацій і добробут: ефективність інновацій (інноваційні продукти і послуги, роялті, товарні знаки, експорт доходів інноваційних галузей); переваги для соціального забезпечення (рівень диференціації доходів – індекс Джинні, ВВП на душу населення)» [44].

Відповідно до методики Всесвітнього економічного форуму, при

оцінці конкурентоспроможності держави у довгостроковій перспективі надається першість індикаторам інновацій, які вказують на інноваційний потенціал економіки та ступінь ефективності бізнесу під час виробництва продукції. Індикатори ступеня інноваційності визначають, як інноваційна активність держави покращує ефективність продукування товарів і послуг: по-перше, досягаючи значних показників продуктивності праці; по-друге, відповідаючи на вимоги попиту споживачів і формуючи нові потреби та нові продукти; по-третє, можуть коригувати структуру економіки.

Як зазначає Є. Савченко: «За індексом інновативності Україна посідає 88-ме місце серед 139 країн, у тому числі за показником витонченості стратегій і бізнес-операцій, на рівні компаній знаходиться на 80-му місці, а за показником інновацій – на 62-му через неефективну систему захисту інтелектуальної власності, нерозвиненість мережі внутрішніх постачальників, низьку якість товарів і послуг місцевих постачальників» [44].

Перевагою нашої держави є її потенціал для інновацій, що демонструє можливість для продукування інноваційних технологій. Ступінь інноваційного потенціалу показує здатність отримати перевагу у довгостроковій перспективі, в той час як усі інші втрачають своє значення, оскільки використовують не надто сучасні технології. Можливість досягти більш високого етапу розвитку економіки за допомогою інновацій залежить від інноваційного потенціалу держави. Його можна вивчити досліджуючи основні характеристики компонентів. Досліджуючи структуру такого потенціалу важливо врахувати види ресурсів, а також інноваційне оточення (конкурентне середовище, інноваційні технології, політику країни, стимулювання для інновацій), що відображають потенціал для нової

діяльності людства.

Результативність інноваційного потенціалу демонструється за допомогою ресурсів для їх розвитку, рівнем інноваційного середовища і здійснюється за допомогою взаємозв'язку між ними. Ці елементи посилюють одна одну.

На думку Д. Лук'яненка: «Правомірність цього положення обґрунтовано прибічниками акселеративного підходу Дж. Колінзом, К. Кристенсенем, Дж. Порасом, С. Фінкільштейном, згідно з яким результативність науково-технологічних факторів залежить від їх взаємодії з іншими елементами бізнесу: виробництвом, фінансами, кадрами, стратегією» [22].

Відсутність частини елементів інноваційного потенціалу призводить до неможливості реалізації інноваційної стратегії. Отже модель інноваційна модель діє таким чином, що результат залежить від множення факторів впливу. Відсутність хоча б одного з факторів призводить до відсутності результатів. Затосування цієї моделі непросто, оскільки потрібно порівняти вплив індикаторів: різні одиниці вимірювання, немає критеріїв оцінки окремих складових. Щоб проаналізувати ресурси, необхідна певна статистична інформація, для оцінки ефективності інновацій. Значущими є також думки фахівців, які дозволяють визначити слабкі ланки в кожному елементі інноваційного потенціалу і. Це дозволяє формувати інноваційну політику усієї держави.

Отже, як зазначає Є Савченко: «Державна інноваційна політика має спрямовуватися на реалізацію таких заходів:

– забезпечення теоретико-методологічного обґрунтування стратегії інноваційного розвитку країни з виокремленням поточних,

середньострокових та перспективних управлінських заходів; визначення стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки, виходячи з аналізу світових тенденцій соціально-економічного та науково-технічного розвитку з урахуванням можливостей вітчизняного інноваційного потенціалу;

– створення нормативно-правової бази для підтримки й стимулювання інноваційної діяльності, у тому числі у сфері регулювання прав інтелектуальної власності, а також дієвого механізму дотримання законів у цій царині, формування ефективної системи охорони об'єктів права інтелектуальної власності, створення та забезпечення підтримкою загального банку даних винаходів з регіональними філіями для полегшення пошуку необхідних для господарюючих суб'єктів нововведень;

– здійснення розбудови інноваційної інфраструктури, яка б забезпечила просування національної інноваційної продукції на світовий ринок;

– покращення регуляторного клімату через спрощення правил і процедур регулювання бізнесу, ліцензування, патентування тощо, зокрема у високотехнологічних секторах, що мають стати стрижнем інноваційної діяльності;

– підвищення рівня фінансового забезпечення інноваційної діяльності, у тому числі за рахунок прямого державного фінансування інноваційних інвестицій у структурну перебудову економіки та інвестицій у розвиток сучасної інноваційної інфраструктури;

– створення сприятливого інвестиційного клімату;

– збільшення частки прикладних досліджень, які сприяють підвищенню ефективності виробництва і вмотивовують до їх фінансування

господарюючих суб'єктів;

- формування мотиваційного механізму до інноваційних перетворень через відродження системи пільгового оподаткування (зокрема, застосування системи пільг поподатку на прибуток за умови його спрямування на інноваційні інвестиції, введення системи податкового кредиту, податкових канікул, методики прискореної амортизації тощо з метою стимулювання витрат підприємств на дослідження та розробки);

- стимулювання спрямування інноваційної та інвестиційної діяльності на гармонізацію технологічної і галузевої структури виробництва;

- стимулювання високоефективних видів зайнятості за рахунок підвищення оплати праці працюючим у сфері науки та освіти, матеріально-технічного та фінансового забезпечення закладів освіти, науки, професійної підготовки та перепідготовки кадрів, розвитку венчурного підприємства, інформаційних мереж, залучення з-за кордону висококваліфікованих спеціалістів;

- розвиток технологічної інфраструктури, яка б сприяла мінімізації розриву між стадіями розробки інновацій (інноваційні центр бізнес-інкубатори, технопарки, лізингові фірми, різні форми альянсу науки і бізнесу, центри тиражування інноваційних продуктів, кредитно-банківська система)» [44].

1.2 Методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності

Визначення терміну «державне регулювання інноваційної діяльності» є частиною загальної концепції державного регулювання економіки. Таким чином, для коректного розуміння цього терміну необхідно спочатку

уточнити більш широке поняття.

Як зазначає Н. Малиш: «Державне регулювання економіки є об'ємним поняттям, що включає в себе всі види впливу держави на суб'єкти господарювання та економічну систему вцілому. Науковець визначає державне регулювання економіки як діяльність органів влади щодо впливу їх на процес суспільного відтворення з метою досягнення суспільно корисних результатів» [23, с. 93].

Науковець Д. Миргородський вважає, що: «...державне регулювання – це процес управлінського впливу держави на стан окремих сегментів ринку (реального ринку, грошового ринку, ринку праці, зовнішньоекономічного сегмента) за рахунок зміни мікро і макроекономічних параметрів з метою досягнення збалансованого зростання (економічного зростання при повній зайнятості всіх факторів) економічної системи. Отже, державне регулювання – це система заходів держави задля забезпечення виконання усіх своїх функцій» [24, с. 92].

Поняття державного регулювання в науковій економічному середовищі трактується по-різному. Одні вчені дотримуються думки про те, що воно є формою цілеспрямованого впливу держави на функціонуючу економічну систему з метою забезпечення або підтримання певних зв'язків. Інші розглядають державне регулювання як вплив за допомогою економічних регуляторів на розвиток народного господарства, інші – як механізм реалізації економічної політики зі своєю теорією, методикою і практикою здійснення.

У науковій спільноті це питання трактується по-різному. Деякі науковці висловлюють думку, що воно є формою управління, спрямованого на вплив держави на економічну систему. Його мета – функціонування певних

зв'язків. Інші розглядають державне регулювання як засіб впливу на це явище через економічні регулятори, а інші аналізують його як метод реалізації економічної політики.

С. Котельбан: «...під державним регулюванням економіки слід розуміти сукупність використовуваних державою економічних, адміністративних, правових форм і методів впливу на об'єкт регулювання» Таким чином, під державним регулюванням економіки слід розуміти прямий або непрямий вплив державних органів, спрямований на ефективне функціонування економіки країни в цілому і зміну поведінки господарюючих суб'єктів зокрема з метою досягнення пріоритетних соціально-економічних завдань. Воно може бути спрямоване не тільки на збільшення виробництва, а й на його обмеження. Державне регулювання базується на виборі пріоритетів, стратегічних напрямів соціально-економічного, науково-технічного та інноваційного розвитку. Завданням державного регулювання інноваційної діяльності є проведення комплексу заходів щодо організаційно-правової, фінансово-ресурсної підтримки суб'єктів господарювання. У рамках цього підходу визначення терміну «державне регулювання інноваційної діяльності» можна дати більш детальне трактування – цілеспрямований вплив органів державного управління на економічні інтереси інститутів інноваційної сфери, що припускає в якості умови своєї ефективності передбачення реакцій цих інститутів на дії державних організацій» [17].

На думку Л. І. Федулової: «під державним регулюванням інноваційної діяльності розуміють цілеспрямований вплив органів державного управління на економічні інтереси інститутів інноваційної сфери. Таким чином, під державним регулюванням інноваційної діяльності слід розуміти,

цілеспрямований вплив держави на поведінку учасників інноваційної діяльності за допомогою певних методів і засобів з метою забезпечення пріоритетів державної інноваційної політики, підвищення економічної зацікавленості суб'єктів господарювання, розробки та просування інноваційної продукції». [54, с. 391].

У зв'язку з недосконалістю ринкових умов для інноваційних підприємств, держава повинна вживати заходів для регулювання їхньої діяльності з метою вирішення соціально-економічних потреб суспільства

Більшість економічних вчених вважають, що державне регулювання інноваційної сфери здійснюється за допомогою методів, які можна розділити на прямі та непрямі. Таким чином, можна здійснити класифікацію методів державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності.

С Котельбан зазначає: «Пряма державна фінансова підтримка носить, як правило, адресний характер та орієнтована в основному на досягнення певних цілей держави та пріоритетів промислової політики. Вона дозволяє в більшій мірі здійснювати контроль за бюджетними фінансовими потоками. Для механізму прямого впливу характерні більш високі супутні ризики та адміністративні витрати. Методи прямої дії характеризуються наявністю інструментів підтримки суб'єктів, що здійснюють інноваційну діяльність: надання субсидій, здійснення державних замовлень та закупівель, надання державних гарантій, здійснення пільгового кредитування суб'єктів, що здійснюють НДДКР» [17].

Вчений також наголошує: «Однією з найбільш поширених форм фінансування різних етапів інноваційної діяльності є субсидії. У разі надання субсидій бюджетні асигнування виділяються на безоплатній і безповоротній основі з метою відшкодування витрат або недоодержаноних доходів у зв'язку

з виробництвом (реалізацією) товарів, виконанням робіт, наданням послуг. Субсидія, хоча і є безповоротною, але вимагає у відповідь певної ринкової поведінки одержувача. Мета субсидії – мотивувати або, навпаки, обмежити зростання обсягів випуску, попиту, пропозиції, споживання, використання тих чи інших товарів, послуг, виробничих факторів. Субсидії виплачуються на конкретні види продукції або на виробництво в цілому. Субсидія на деякий вид продукції може представляти собою певну грошову суму в розрахунку на одиницю товару або послуги, може обчислюватися відповідно до вартості продукції як визначений відсоток від ціни за одиницю товару або послуги. Крім того, субсидія може обчислюватися як різниця між встановленою плановою та ринковою ціною. Механізми надання субсидії можуть мати форму прямих грошових виплат або форму непрямих субсидій» [17].

Я. Буряк зазначає, що «...прямі грошові виплати – найпростіша форма субсидій, коли виробник отримує фінансування від держави пропорційно обсягу виробництва продукції. Можлива і зворотна ситуація, коли держава платить виробникам за скорочення випуску небажаного товару».

Непрямі субсидії існують у вигляді:

- надання товарів і послуг за цінами, нижчими від ринкових;
- державних закупівель товарів за цінами, вищими за ринкові» [4, с.63]

Також можна виділити субсидії в натуральній формі, які використовуються, коли держава продає приватним виробникам товари (послуги) за цінами, нижчими від ринкових. У такому випадку підприємство отримує більше товару, ніж воно могло б купити на ринку. Цей додатковий товар, оцінений за фактичною ринковою ціною, може розглядатися як опосередкована форма субсидій. Державні закупівельні субсидії дозволяють

купувати від приватних виробників їх товари (послуги) за цінами, що перевищують існуючі на ринку, що сприяє певному виду діяльності. Цей вид субсидій широко застосовується в сільському господарстві для підтримки цін і стимулювання експорту. Здійснення пільгового кредитування суб'єктів, що здійснюють науково-дослідну та розвідувально-конструкторську роботу, є важливим інструментом регулювання інноваційної діяльності, оскільки за його допомогою підприємство може отримати достатню кількість фінансових ресурсів для виробництва інноваційних продуктів.

На думку С. Котельбана: «...пільгове кредитування відбувається у наступних напрямках:

- повного безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів державного бюджету та коштів місцевих бюджетів;

- часткового безвідсоткового кредитування інноваційних проектів за рахунок коштів державного бюджету та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту інших суб'єктів інноваційної діяльності;

- повної чи часткової компенсації відсотків за рахунок коштів державного бюджету та коштів місцевих бюджетів, сплачених суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

- надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів.

Значення його у створенні виробничо-технологічної структури (технопарків, інноваційно-технологічних центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних та інжинірингових фірм), об'єктів інформаційної

системи (аналітичних і статистичних центрів, інформаційної бази і мережі), організації по підготовці і перепідготовці кадрів в області технологічного менеджменту, фінансові структури (позабюджетні, венчурні, страхові фонди, кредитно-гарантійні організації небанківського сектора, банки, фінансово - промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність), системи патентування, ліцензування і консалтинга з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів» [17].

Брак фінансів держави для підтримки інновацій, робить першочерговим використання непрямих інструментів, які призначені для потреб суб'єктів науки. Роль інструментів непрямой державної підтримки інноваційної діяльності полягає в тому, що їх засіб стимулювання вимагає значно менших фінансових витрат порівняно з прямим бюджетним фінансуванням, що дозволяє розширити співпрацю. Методи непрямой державної підтримки дозволяють підприємствам діяти більш незалежно, однак це передбачає їх економічну відповідальність за обрання напрямів наукової реалізації. Механізм цієї реалізації забезпечує уніцікований стандарт до стимулювання інноваційної діяльності. Інструменти опосередкованої дії визначаються засобами підтримки суб'єктів, які проводять інноваційну діяльність:

- податкові пільги;
- прискорена амортизація.

Податкові пільги найпопулярніші засоби непрямой стимулювання інноваційної діяльності. Податки як інструмент фіскального впливу на економічну діяльність базується на їх регулюючій функції. Вона полягає в оподаткуванні різних категорій платників податків. Саме тому здійснюється

регулюючий ефект: знижується податковий тиск оскільки змінюються елементи оподаткування, держава забезпечує кращі умови для вдосконалення певної діяльності.

С. Котельбан зазначає: «Податкове надходження як основне джерело формування доходної частини бюджетів усіх рівнів забезпечують можливість стимулюючої дії на економіку через видаткову частину бюджету. Стимулюючий вплив податків відбувається через економічно обгрунтовану систему пільг та інших преференцій, що компенсують фінансові витрати, що виникають у платників податків у ході здійснення господарської та іншої діяльності» [17].

Він наголошує, що: «... податкова пільга – це передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності визначених підстав.

Конкретними видами податкових пільг можуть бути:

- податковий кредит на здійснення дослідницької та інноваційної діяльності, тобто відтермінування податкових платежів у частині витрат з прибутку на інноваційні цілі;
- зменшення податку на приріст інноваційних витрат;
- «податкові канікули» протягом кількох років щодо прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів;
- пільгове оподаткування дивідендів юридичних та фізичних осіб, отриманих за акціями інноваційних організацій;
- зниження ставок податку на прибуток, що спрямовується на виконання НДДКР;
- пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті

використання патентів, ліцензій, ноу-хау та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності;

– зменшення оподаткованого прибутку на суму вартості приладів та обладнання, що передаються вищим навчальним закладам, науков-дослідним інститутам та іншим інноваційним організаціям;

– виключення з оподаткованого прибутку внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій;

– зарахування частини прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання цих коштів на інноваційні цілі» [17].

Як зауважує В. Гончарова: «...широко застосовуються різні методи амортизації основних фондів або капітальних витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Закордонно застосовуються два варіанти – «вільна» і прискорена амортизація. «Вільна» амортизація передбачає для фірми можливість прискореного або часткового списання всіх інноваційних капітальних витрат уже в перший рік. Прискорена амортизація передбачає штучне прискорення нагромадження суми амортизаційних відрахувань протягом перших років або всього амортизаційного періоду порівняно з реальними темпами втрати засобами праці своєї вартості. Метою прискореної амортизації є стимулювання інвестицій, оскільки, інвестуючи капітал компанія отримує право на відстрочку сплати податків. При прискореній амортизації прибуток фірми за вирахуванням суми амортизаційних відрахувань, а отже, і її податкові зобов'язання виявляються менше, ніж вони були б при нормальній амортизації [6, с. 117].

1.3 Характеристика державної інноваційної політики

Державна інвестиційна стратегія є частиною економічної політики країни і визначається структурою та обсягами інвестицій, їх спрямуванням, походженням фінансування. Важливо зауважити, що законодавча база України не використовує термін «інвестиційна політика». Вона визначає це явище як «державне регулювання інвестиційної діяльності». Поєднання елементів і засобів, які сприяють уворенню, нагромадженню та використанню наукової інформації державі, формують національну систему інновацій. Розрізняють три види моделей науково-інноваційного розвитку держав:

1. Держави з високим інноваційним індексом, які бажають бути першими у наукових ових дослідженнях та бути учасником інноваційних проектів на всіх їхніх етапах (такі як США, Велика Британія, Франція), є основоположниками інноваційного суспільства.

2. Країни, зосереджені на поширення інновацій і створення перспективного іеоваційного середовища середовища (Німеччина, Швеція, Швейцарія).

3. Держави, що ініціюють розвиток інноваційної структури, яка сприятиме досягненням світового науково-технічного процесу. Ці країни: як Японія, Південна Корея співпрацюють у різних галузях техніки.

Україна зобов'язалася перед міжнародною спільнотою, підписавши в 1992 році у Ріо-де-Жанейро Декларацію Ріо, яка визначила концепцію сталого розвитку у XXI столітті. Ведення раціональних політики сталого інноваційного розвитку держави та винайдення економічного механізму для його реалізації в в сучасному світі. Термін «інноваційна політика» використовується з 1967 року, у виступі «Технологічні нововведення:

управління та умови здійснення», підготовленій Міністерством торгівлі США. Ця політика є більш широкою, ніж науково-технічна, оскільки охоплює науку, техніку, підприємництво, економіку та управління.

Інноваційна політика - це набір принципів та узгоджених економічних, юридичних, організаційних і соціальних методів планування, стимулювання, регулювання і контролю за процесами інноваційної діяльності в науково-технічній і виробничій сферах.

Вона складається із комплексу засобів, які призначені для реалізації інноваційних ідей і покращення результату. Головне для органів державної влади визначення цілей інноваційної політики, способів її реалізації, і у запровадженні механізмів цих заходів. Метою вищезгаданої політики в передових державах вважають стимулювання розвитку науки і техніки, інтенсифікація активної діяльності, покращення конкурентоздатності вітчизняної продукції, зміцнення обороноздатності держави, запобігання екологічним проблемам і підтримка розвитку бізнесу.

Країні необхідно окреслити напрямки розвитку власної інноваційної діяльності і визначити способи її стимулювання, зокрема тих підприємств, які задіяні до реалізації державних програм. Пріоритетні напрями – це галузі науки і техніки, які є особливо важливими для досягнення виняткових цілей держави. Вони утворюються під впливом національно-економічних, політичних, екологічних та інших факторів і поділяються на глобальні, міжнародні і національні.

Пріоритетні напрями конкретизуються у списку ключових технологій, що мають міжгалузеве значення, при цьому враховується їхній вплив на конкурентоздатність продукції, якість життя та поліпшення екологічної ситуації.

Інноваційна політика становить важливу складову державної економічної стратегії, проте водночас має самостійний характер та є динамічним інструментом управління державним господарством та підприємництвом. Основна мета інноваційної політики полягає у створенні сприятливих умов для розвитку інноваційних процесів, зосередженні фінансових ресурсів на пріоритетних наукових напрямках, зменшенні ризику для приватних компаній у процесі впровадження нової високотехнологічної продукції, розробці комплексних прогнозів національного інноваційного розвитку, формуванні цільових науково-технічних програм, створенні ринку для інновацій, зменшенні витрат компаній, які займаються науково-дослідною та розвідувальною діяльністю, та поширенні науково-технічних знань як ключового економічного ресурсу.

Виділяють чотири стратегії інноваційної політики, які переважали в різні періоди та комбінаціях у промислово розвинених країнах:

– політика «технологічного тиску» ґрунтується на тому, що держава визначає пріоритетні напрямки розвитку науки та техніки, маючи необхідні матеріальні ресурси, експертизу та інформаційне забезпечення. Її реалізація здійснюється через державні програми, значні інвестиції та інші форми прямого втручання держави (СРСР, США у 40-50-х роках, Франція, Великобританія в різні періоди);

– політика ринкової орієнтації передбачає провідну роль ринкового механізму в розподілі ресурсів та виборі напрямків розвитку науки та техніки. Вона передбачає обмежену роль держави в стимулюванні наукової сфери та прямому регулюванні інновацій. Також вона спрямована на створення економічного клімату та інформаційного середовища для нововведень (Японія, Німеччина, починаючи з 70-х років США);

– радикальна інноваційна політика – спрямована на зміну економічної структури господарського механізму, вона передбачає значний вплив інновацій на зміни галузевої структури, на взаємодію господарюючих суб'єктів, на рівень життя тощо, її засобами є нові форми організації та механізми управління розвитком науки та техніки (Японія, деякі елементи використовує Франція) .

– політика соціальної орієнтації - це стратегія, що передбачає регулювання соціальних наслідків науково-технічного прогресу. Прийняття рішень у цьому процесі базується на широкому суспільному консенсусі та залученні громадськості (різні країни використовують окремі елементи цієї стратегії);

– радикальна інноваційна політика - це стратегія, спрямована на зміну економічної структури господарського механізму. Вона передбачає значний вплив інновацій на галузеву структуру, взаємодію між суб'єктами господарювання, рівень життя та інше. Для реалізації цієї стратегії використовуються нові форми організації та механізми управління розвитком науки та техніки (Японія використовує деякі елементи цієї стратегії, а також деякі елементи застосовуються у Франції)

Створення та впровадження інноваційної політики базується на створенні системи, яка дозволить швидко та ефективно використовувати інтелектуальний та технічний потенціал держави для досягнення поточних і майбутніх цілей. У сучасному суспільстві роль держави та регіонів у економіці та соціальному житті визначає їх функції як національних, так і місцевих органів у сфері інновацій.

Досягнення мети та виконання завдань інноваційної політики залежать від застосування конкретних методів. Кожна країна має свої власні

особливості у регулюванні інноваційного процесу, які визначаються структурою галузей господарства, стратегією розвитку та впливом різних чинників на продуктивні сили.

Для ефективнішого використання ринкового потенціалу, держава сприяє співпраці між країнами, галузями та підприємствами у сфері інноваційної діяльності. Такий підхід використовують Франція, Нідерланди, Японія. Методи непрямого регулювання створюють економічні та правові умови для прискорення інноваційного розвитку, проте це не означає, що такі умови мають бути однакові для всіх сфер науково-технічного прогресу. Держава може різноманітно регулювати умови залежно від пріоритетів і програм. Проте, важливо, щоб всередині кожного напрямку чи програми наукові, дослідні та проектні організації мали однакові економічні й правові умови, що сприяло б конкуренції між ними. Закони виступають як правовий фундамент розвитку інноваційного бізнесу в будь-якій країні. Кожна держава по-своєму комбінує їх, щоб забезпечити інноваційну діяльність на засадах довгостроковості та зацікавленості підприємців. Це можуть бути закони про патенти, товарні знаки, авторське право, антимонопольне законодавство, пільгове кредитування, закони, які дозволяють примусове ліцензування технологій, стимулювання інвестицій у венчурний бізнес та багато іншого.

Проте ці закони до певної міри не забезпечили ефективність інноваційної діяльності. Тому у 80-90-х роках у всіх країнах було прийнято низку інших важливих законодавчих актів. Наприклад, у США був ухвалений Закон Стівенсона Уайдлера «Про технологічні нововведення», який передбачав заходи для сприяння технологічним інноваціям. Цей закон встановлював створення спеціальних організацій у складі виконавчої влади

для розвитку промислових інновацій, сприяння обміну науковим та технічним персоналом між університетами, промисловістю та федеральними лабораторіями, а також стимулювання приватних осіб і корпорацій у розвитку науки й техніки. Цей закон зобов'язував державні органи і доручав адміністрації сприяти підприємствам малого бізнесу отримання урядових контрактів на дослідження та розробки, надаючи їм усі можливі переваги та пільги. Крім того, були прийняті Програма інноваційних досліджень малого бізнесу (SBIR) і Програма передавання технологій малого бізнесу (STTR), що спрямовані на розширення фінансових можливостей підтримки інноваційного процесу через дослідні неприбуткові організації

Прямі методи втілення інноваційної політики включають бюджетне фінансування. У всіх розвинених країнах світу фундаментальні дослідження проводяться переважно (на 80%) за рахунок держави. Проте, з розвитком науково-технічних досліджень і розробок до завершення, все більше фінансування їх забезпечується приватним сектором, і підприємства беруть на себе більш активну роль у цьому процесі.

Державні науково-технічні програми є одним з методів планування науково-технічного розвитку у промисловості. Ці документи визначають ресурси, виконавців та строки виконання комплексу заходів, спрямованих на розв'язання науково-технічних проблем. У умовах ринкової економіки вони мають індикативний характер і включають планові завдання для державних установ, замовлення від держави для приватних науково-дослідних та проектних організацій, а також прогнози розвитку наукових досліджень і проектних робіт у приватному секторі.

Державне замовлення у науково-технічній сфері створює економічно вигідні умови для залучення наукових, дослідних і проектних організацій до

розвитку фундаментальних досліджень, розробки та впровадження нових технологій і продуктів. Це замовлення укладається на контрактній основі згідно з державними науково-технічними програмами. Фінансування, матеріально-технічні ресурси та конкурсні пропозиції виконавців забезпечуються державою. Проведення конкурсів для отримання державного замовлення у науково-технічній сфері вимагає відкритості щодо умов, учасників та результатів.

Україні необхідно визначити власну стратегію для активізації інновацій, яка ґрунтуватиметься на наявному інтелектуальному потенціалі та науково-технічних ресурсах. Очевидно, що стратегія «переносу» не є варіантом, оскільки це вимагатиме значних фінансових витрат, і країни з великим науково-технічним та виробничим потенціалом не будуть продавати ліцензії на високоефективну або високотехнологічну продукцію.

Така стратегія може призвести до повної залежності від розвинених країн, що становить загрозу національній безпеці. У цьому контексті можна розглядати елементи стратегії «запозичення», при якій організуються спільні підприємства для виробництва конкурентоздатної продукції, що реалізується як усередині країни, так і на міжнародному ринку. Це використовує економічні можливості, де вже присутні подібні продукти, співпрацюючи з партнерами по спільному виробництву.

РОЗДІЛ 2

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1 Законодавче забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності

Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері.

Однак безперечно головним для тематички нашого наукового дослідження слід вважати Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV «Про інноваційну діяльність» (із змінами) [37].

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

« інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

– інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг;

– інноваційний продукт – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим цим Законом;

– інноваційна продукція – нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам, встановленим цим Законом;

– інноваційний проект – комплекс заходів і процедур, необхідних для розроблення, створення та реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції, що відображені у комплекті документів, складених відповідно до вимог законодавства;

– інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг;

– інноваційна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)» [37].

У статті 3 Закону визначену такі мету і принципи державної інноваційної політики:

«...1. Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

2. Основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;

–формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;

– створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного – науково-технічного та інноваційного потенціалу;

–забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;

– ефективного використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;

– здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;

– фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;

–сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

– інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;

підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності» [37].

У статті 4. Визначено об'єкти інноваційної діяльності:

«1. Об'єктами інноваційної діяльності є:

– інноваційні програми і проекти;

– нові знання та інтелектуальні продукти;

– виробниче обладнання та процеси;

– інфраструктура виробництва і підприємництва;

– організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери;

- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки;
- товарна продукція;
- механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції» [37].

Стаття 5 закону визначає суб'єкти інноваційної діяльності:

«1. Суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні і (або) юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів

У статті 6 Закону України сказано, що «...1. Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;

– підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури» [37].

Статтями 7-10 вищезгаданого нормативно-правового документу визначено повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності та виконавчих органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції у сфері державного регулюванні інноваційної діяльності в Україні.

Державне регулювання інноваційної діяльності визначено також в інших нормативно-правових документах нашої держави. Зокрема, у статтях 328 та 329 Господарського кодексу України визначено, що: «... держава регулює інноваційну діяльність шляхом:

- визначення інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузевої політики;
- формування і забезпечення реалізації інноваційних програм та цільових проектів;
- створення економічних, правових та організаційних умов для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності;
- створення та сприяння розвитку інфраструктури інноваційної діяльності» [7].

Також у Господарському кодексі України сказано, що: «...держава здійснює контроль за інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин, її відповідністю вимогам за законодавства і державним інноваційним програмам. Законом можуть бути передбачені галузі або об'єкти інноваційної діяльності, в яких обмежується

чи забороняється використання іноземних інвестицій. Держава гарантує суб'єктам інноваційної діяльності: підтримку інноваційних програм і проектів, спрямованих на реалізацію економічної та соціальної політики держави; підтримку створення та розвитку суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності; охорону та захист прав інтелектуальної власності, захист від недобросовісної конкуренції у сфері інноваційної діяльності; вільний доступ до інформації про пріоритети державної економічної та соціальної політики, про інноваційні потреби та результати науково-технічної діяльності, крім випадків, передбачених законом; підтримку щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері здійснення інноваційної діяльності» [7].

Відповідно до Закону України «Про страхування»: «Державна підтримка реалізації інноваційного проекту надається за умови його державної реєстрації, що здійснюється за ініціативою суб'єкта інноваційної діяльності відповідно до положень статті 13 цього Закону. Слід звернути увагу, що державна реєстрація інноваційного проекту не припускає будь-яких зобов'язань з боку держави щодо бюджетного кредитування його виконання чи іншої державної фінансової підтримки. Державна реєстрація інноваційних проектів здійснюється відповідно до Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів, затвердженого Постановою КМУ від 17.09.2003 р. № 1474 спеціально уповноваженим органом з питань державного регулювання інноваційної діяльності (на сьогодні ним є Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації (далі – уповноважений орган) на підставі висновків експертизи інноваційного проекту і погодженого Комісією з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших

типів рішення про кваліфікування інноваційного проекту». Закон України про страхування.

Термін «інноваційна діяльність» застосовано у правовому полі України набагато раніше, ніж термін «інновація»: «Первинне визначення «інноваційної діяльності» було відображено у ст. 3 Закону України «Про інвестиційну діяльність», де перша розглядається як «одна з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу». Зважаючи на тісний взаємозв'язок інноваційного та інвестиційного процесів, держава пішла шляхом інституційного поєднання цих галузей. В рамках такого правового визначення центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності проіснував до 2010 року, чим і завершив етап інституціоналізації у становленні національної інноваційної системи» [8].

Відповідно до Постанови КМУ від 17 травня 2010 р. № 356 «Про державне агентство з інвестицій та розвитку»: «Державне агентство України з інвестицій та інновацій було перейменовано на Державне агентство України з інвестицій та розвитку» [8].

Як зазначають С. Глібка, Ю. Георгієвський та О. В. Розгон: «не дивлячись на те, що поняття «інновації» зникло з назви цього органу, основним його завданням залишилось формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності, проте коло повноважень у сфері інноваційної діяльності звузилось. Так само як і діяльність Державного агентства України з інвестицій та інновацій, діяльність Державного агентства України з інвестицій та розвитку спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через Першого віце-прем'єр-міністра України. 9 грудня 2010 року набув чинності

Указ Президента України №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади». Відповідно до нього, Державне агентство України з інвестицій та розвитку та Державне агентство України з управління національними проектами були реорганізовані шляхом утворення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України, що втратило повноваження у сфері інноваційної політики. Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації був реорганізований шляхом утворення Державного агентства з питань науки, інновацій та інформації України. Відповідно до змісту Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, цей центральний орган виконавчої влади було утворено для реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу технологій, інформатизації» [32].

Науковці наголошують, що: «сфера інноваційної діяльності фактично перейшла під контроль Міністерства освіти і науки, бо окрім суміжної сфери повноважень діяльність агентства вже спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки України. Процес віднесення сфери інноваційної діяльності до підвідомчості Міністерства освіти і науки України остаточно завершився у 2014-му році. Відповідно до постанови КМУ від 04.06.2014 року №255 «Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади» відбулась реорганізація Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації, а правонаступником його прав та обов'язків з питань реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності стало Міністерство освіти і науки» [32].

С. Глібка, Ю. Георгієвський та О. В. Розгон зазначають, що «...на етапі суміжного галузевого визначення державою не лише змінено органи державного управління національною інноваційною системою, але й змістовно визначено пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні (Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»), запроваджено програмно-цільовий метод державного регулювання інноваційних процесів. Питання визначення сфери компетенції і правового статусу центрального органу державної виконавчої влади у сфері інноваційного розвитку в Україні по-стійно проблематизується, проте держава і досі не змогла знайти на нього влучну відповідь.

На думку вчених «...останні законодавчі зміни (зокрема, ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України від 11.09.2019 р. № 838 «Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства») зумовили черговий перерозподіл повноважень між центральними органами державної виконавчої влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності. Відповідно до зазначеної постанови, повноваження Міністерства освіти і науки України у сфері управління інноваційною сферою були суттєво звужені. Відтепер до компетенції цього міністерства віднесено забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності виключно у науковій сфері, трансферу (передачі) технологій. Таке рішення законодавця на управлінському рівні фактично «розірвало» інноваційний цикл, відокремивши сферу управління науковою і науково-технічною діяльністю (як власне середовища створення інноваційних продуктів) від інших сфер інноваційної діяльності» [32].

Також слід згадати про новостворене Міністерство цифрової трансформації України, яке має на увазі створення та реалізацію політики у сферах цифровізації, цифрового просування, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства. А ось здійснення заходів щодо впровадження цифрового розвитку на цього годні цілком покладено на Міністерство інфраструктури України.

Менеджмент інноваціями в інших державах демонструє необхідність єдиного підходу до інновацій на різних щаблях публічного управління у сфері інновацій, так і в рівні втручання держави в інноваційні процеси, вибору засобів забезпечення інноваційного прогресу. Важливою є розробка та передача інноваційних продуктів у таких галузях як: медицина, кібернетика, комп'ютерні технології, кібербезпека. Диференційований спосіб управління інноваціями забезпечує інтеграцію управлінських процесів до глобалізації і розвитку інновацій у різних галузях життя суспільства. На зразок економічної частини Угоди про асоціацію, в нашій державі започатковано діяльність інституту заступників міністрів з питань євроінтеграції.

Аналіз повноважень органів управління національної інноваційної системи відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» засвідчує збереження ознак централізованої системи управління. Функціональне «навантаження» в управлінні національною інноваційною системою зроблено не на органах регіонального управління, а на центральних органах державної виконавчої влади і на самому Кабінеті Міністрів України. «Центр» не лише формує загальну стратегію, реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності та здійснює нормативно-

правове забезпечення інноваційної галузі, але й готує пропозиції щодо обсягів бюджетних коштів для фінансової підтримки виконання інноваційних проектів через спеціалізовані державні інноваційні фінансово-кредитні установи, створює ці установи, здійснює державну реєстрацію та експертизу інноваційних проектів, веде Державний реєстр інноваційних проектів тощо. В рамках централізованої системи управління національною інноваційною системою регіональні органи управління позбавлені певних повноважень щодо оперативного розвитку інноваційного потенціалу на власній території (зокрема, йдеться про відсутність повноважень щодо державної реєстрації інноваційних проектів; проведення експертизи інноваційних проектів; підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері інноваційної діяльності тощо), що суттєво сповільнює як виробництво інноваційного продукту, так і його вихід на ринок.

Огляд повноважень органів публічного управління в українській інноваційній системі відповідно до закону «Про інноваційну діяльність» підтверджує збереження централізованої системи управління. Його завдання було покладено не на регіональні а на центральні органи державної виконавчої влади.

Центральний орган не лише створює у стратегію та реалізує інноваційну політику у сфері інноваційної діяльності, але також готує пропозиції щодо обсягів фінансування інноваційних проектів

Регіональна влада має замало повноважень для розвитку інноваційного потенціалу на своїй території. Це значно уповільнює як виробництво інноваційного продукту, так і його введення на ринок.

Як зазначають С. Глібка, Ю. Георгієвський та О. В. Розгон :
«...втілюючи стратегічний підхід, регіональні програми мають

забезпечувати єдність інноваційного циклу (від створення основи для розробки інновацій в межах наукової і науково-технічної діяльності до етапу відчуження інноваційного продукту), сприяючи ефективній взаємодії всіх суб'єктів-учасників регіональної інноваційної системи. До того ж, зважаючи на актуальну обмеженість бюджетного фінансування розвитку інновацій в Україні, створення фінансових стимулів для впровадження інновацій в регіоні завдяки фінансовим інструментам програмного підходу видається економічно перспективним в умовах збільшення місцевих бюджетів в умовах реформи децентралізації. У 2014 році регіональні програми інноваційного розвитку мали Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Івано-Франківська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Хмельницька та Чернігівська області. Як засвідчив аналіз поточних регіональних інноваційних програм, відповідні обласні програми ухвалені лише у Дніпропетровській та Івано-Франківській областях. Такий стан речей засвідчує невиконання вимог Закону України «Про інноваційну діяльність» переважною більшістю обласних державних адміністрацій та обласних рад в Україні. Слід визнати наявність суттєвих недоліків і у сфері законодавчого регулювання інноваційної сфери – застарілість нормативно-правової бази, яка не дозволяє забезпечити інноваційну трансформацію, необхідну для переорієнтації національної економіки на інноваційний шлях розвитку, та нестача повноти правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку зі створенням інноваційних продуктів, їх впровадженням і розповсюдженням. Такі риси поточного стану національної інноваційної системи актуалізують не лише необхідність створення державою соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного розвитку

інноваційного потенціалу України, але і засвідчують необхідність удосконалення державного управління інноваційною сферою» [32].

2.2 Механізми державного регулювання інноваційної діяльності

Збільшення інвестування в інноваційну сферу є тим фактором, який зумовлює підвищення економічної ефективності. У процесі його відбуваються зміни в економіці, які виображаються в у зниженні темпів розвитку традиційних галузей промисловості і активного розвитку новітніх інформаційних технологій.

Протягом тривалого періоду теоретичні дослідження інноваційної діяльності були спрямовані головним чином на мікрорівень, зосереджуючись на аспектах, пов'язаних з конкретними організаціями. Результатами впровадження таких інновацій розглядалися з точки зору внутрішніх аспектів цих суб'єктів, можна вважати зовнішнє економічне середовище вважалось лише як комплекс індикаторів, які менеджмент організації має враховувати в процесі реалізації інноваційних проектів.

Сучасна економічна наука все більше зосереджується на розумінні тісного взаємозв'язку між інноваційною діяльністю окремих підприємств та соціально-економічним середовищем на рівні держави. За такої концепції держава та організації взаємодіють, щоб заохочувати до інноваційної діяльності: забезпечення релевантного середовища для інновацій допомагає організаціям розповсюджувати свою діяльність та покращувати матеріальний стан, покращення інноваційної активності підприємств приносить прибуток державі та має соціальні переваги, такі як правильне використання ресурсів, економія енергії та підвищення заробітних плат.

Під час функціонування ринкової економіки не варто розраховувати на значні державні інвестиції в інноваційні проекти комерційних підприємств. Державі варто створити інституційну основу для інноваційної діяльності, яка передбачатиме раціональний процес відбору інноваційних проектів, механізмів покращення їх за з використанням державного бюджету, а також організацію роботи державних організацій, що передбачають виконання поставлених завдань.

Як зазначає Л. Чернявська: «...темпи економічного росту знаходяться в прямій функціональній залежності від очікуваної дохідності інвестицій в інноваційний сектор (тобто від ефективності інновацій) та у зворотній функціональній залежності від рівня ризику інновацій (тобто від ступеня успішності практичної реалізації інноваційних проектів), а від рівня розвитку фінансової інфраструктури країни залежать дохідність і ризик інноваційної діяльності в межах певної економічної системи» [55].

О. Колодізев наголошує, що «...існують такі важливі пріоритети державного регулювання інноваційної діяльності:

1) формування належних умов розвитку інтеграційних процесів (забезпечення конкуренції в науковій і науково-технічній діяльності; інтеграція науки і виробництва; сприяння розвитку міжнародного наукового співробітництва);

2) фінансово-кредитне забезпечення (пряме бюджетне фінансування; надання безпроцентних банківських позичок малим підприємствам та окремим винахідникам; створення інноваційних фондів, що користуються податковими пільгами);

3) правове забезпечення (права, охорона інтелектуальної власності; розвиток патентно-ліцензійної системи);

4) реформування організаційної структури щодо створення мережі технополісів, технопарків та інкубаторів [16].

Л. Чернявська зауважує, що «високий ступінь наукової розробки, нинішня модель державного управління інноваційної діяльності себе не виправдала. Так, згідно з даними Державного реєстру інноваційних проектів, сьогодні в Україні лише три чинні інноваційні проекти, що мають державну реєстрацію, і, відповідно, їм може бути надана державна фінансова підтримка. Більше того, за весь час в Україні зареєстровано в державному реєстрі лише 17 інноваційних проектів. Критично низький рівень участі держави у фінансуванні інноваційних проектів показують і статистичні дані. Якщо у розвинутих країнах обсяг державного фінансування інноваційної діяльності складає 30-40% від загальної вартості інноваційних проектів, то в Україні цей показник коливається в межах 3-6%» [55].

На думку науковиці, «основним фактором, що знижує ефективність державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, є недосконалість законодавчого регулювання державного фінансування інвестиційних проектів. Базовим законодавчим актом, що визначає механізми державного регулювання інноваційної діяльності, є Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV, ч. 1 ст. 6 якого визначає, що державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури» [37].

У Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»: «Для пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державою мають надаватися додаткові пільги та гарантії. Такими гарантіями є науково і економічно обґрунтовані напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень» [41].

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності поділяються на дві категорії: стратегічні, які затверджуються Верховною Радою України на період до 10 років, і середньострокові, які визначаються на період до 5 років та спрямовані на виконання стратегічних пріоритетів. Середньострокові напрями можуть охоплювати загальнодержавний, галузевий та регіональний рівні. Одним із найбільш ефективних методів державного підтримки інноваційної діяльності є надання фінансової підтримки з боку держави.

Відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про інноваційну діяльність»: «на державному рівні суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними

інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка у вигляді:

- повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

- часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

- повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

- надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

- майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування» [37].

Л. Чернявська зазначає: «Для того, щоб інноваційний проект міг отримати фінансову підтримку з боку державного чи місцевого бюджету, він має бути внесений до Державного реєстру інноваційних проектів. Державна реєстрація інноваційного проекту здійснюється за ініціативою суб'єкта інноваційної діяльності у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади

у сфері інноваційної діяльності. З червня 2014 р. таким органом є Міністерство освіти і науки України як правонаступник прав та обов'язків Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації з питань реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Міністерство освіти і науки України веде Державний реєстр інноваційних проектів. Однак необхідною умовою занесення проекту до Державного реєстру інноваційних проектів є його кваліфікування інноваційним. Проте для кваліфікування інноваційного проекту необхідно провести його експертизу, яку організує Міністерство освіти і науки України за рахунок коштів суб'єктів інноваційної діяльності, які заявляють проекти на державну реєстрацію. Після того, як інноваційний проект внесено до Державного реєстру, у відповідних бюджетах можуть передбачатися кошти для його фінансової підтримки» [55].

Отже, проходження процедур державної реєстрації проекту інноваційної діяльності не гарантує, що на нього будуть виділені кошти; передбачається виділення бюджетних коштів щодо фінансування інноваційного проекту за рахунок загальнодержавного чи регіонального бюджетів. Якщо навіть погодження юде отримано, фінансування може здійснюватися лише якщо в бюджеті передбачені кошти. Такі рішення приймає Верховна Рада України, за умови передбаченої попередньої підтримки МОН, Мінфіну, КМУ та бюджетного комітету ВР України.

Л. Чернявська висловлює таку думку: «Навіть без врахування різноманітних корупційних складових така бюджетна процедура надання державної фінансової підтримки інноваційних проектів є непосильною для більшості суб'єктів інноваційної діяльності, що й зумовлює критично малу кількість зареєстрованих інноваційних проектів і практично нульові обсяги

їхньої державної підтримки. На нашу думку, такий механізм державної підтримки інноваційної діяльності потребує інституційних змін та виведення його із загальної моделі бюджетних процедур» [55].

Вчена висловлює припущення: «Найбільш оптимальною у цьому відношенні була б модель, відповідно до якої у державному бюджеті мають передбачатися кошти на здійснення державної фінансової підтримки інноваційної діяльності, які потім мають на конкурсній (тендерній) основі розподілятися між суб'єктами інноваційної діяльності, наприклад, за зразком системи публічних закупівель «PROZORRO» або навіть і з використанням цієї системи. За такого підходу суб'єкт інноваційної діяльності має забезпечити конкурентоспроможність запропонованого проекту, а відповідні органи державної влади – дотримання норм бюджетного законодавства в процесі надання фінансової підтримки інноваційному проекту, завдяки чому у суб'єкта інноваційної діяльності відпаде необхідність у лобюванні виділення бюджетних коштів для фінансової підтримки його проекту» [55].

Існуюча інституційна модель державного регулювання інноваційної діяльності не забезпечує достатнього рівня державної фінансової підтримки інноваційних проектів. Перехід від моделі фінансування за кошторисною системою до моделі тендерних процедур може забезпечити реальне державне фінансування інноваційних проектів, обраних через відкриті конкурси. Цей перехід вимагає значної модернізації бюджетного законодавства та законодавства, що регулює інвестиційну та інноваційну діяльність.

2.3 Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності

Сьогодні для нашої держави важливим є дослідження і впровадження зарубіжного досвіду у сфері державного регулювання, а також застосування ефективних інструментів, які є доцільними в українських реаліях. Актуальним є дотримання головних принципів щодо визначення стратегічної мети розвитку і взаємозв'язок економічних, екологічних, технічних і соціальних сфер діяльності людини. Необхідно враховувати особливості країни чи регіону, зважаючи на його специфіку, рівень економічної успішності, людський потенціал, природні ресурси тощо.

А. Лотерев зазначає: «Зростаюча масштабність інноваційних процесів у світовій економіці зумовлює швидке старіння традиційної продукції та потребує скорочення тривалості досліджень і прискорення впровадження їх результатів. Підсумки НДДКР реєструються у вигляді патентів, винаходів та авторських свідоцтв і втілюються як інновації. З цього випливає, що наявність інформації і знань, заснованих на досвіді, є обов'язковою умовою повноцінного здійснення інноваційної діяльності. Постійний дефіцит фінансування науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності сприяє інтернаціоналізації даної сфери і розвитку інноватики. У зв'язку з цим актуальним є обґрунтування перспектив побудови регіональної інноваційної економіки, яка, за результатами виконаних нами досліджень, буде формуватися не стільки між країнами і регіонами, скільки між їх підприємствами, на базі яких організовуються транснаціональні корпорації. Тому для організації на

вітчизняних підприємствах ефективної трансформації наявних ресурсів товарів та послуг, які користуються попитом, нами було проведено аналіз відмітних особливостей управління інноваційною діяльністю для високотехнологічних компаній у регіонах, що активно займаються впровадженням нововведень і утворюють міжнародну тріаду: Західна Європа, Японія і Північна Америка» [20].

Вивчення цього аспекту демонструє зв'язок між підготовкою кадрів для інноваційної діяльності. Японські компанії відрізняються від європейських і американських у тому, що надають пріоритет спеціалізованій підготовці своїх спеціалістів з подальшим підвищенням кваліфікації у конкретній галузі.

Також в підприємствах Західної Європи та Північної Америки застосовуються моделі інноваційного процесу, а створення нових продуктів і створення технологій відбувається через науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Організації США акцентують увагу як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Варто зазначити, що на рівні організацій велике значення при аналізі ринку має передбачення щодо появи нових технологій.

Хоча, абсолютна більшість підприємств використовують великий набір засобів для моніторингу технічного прогресу, їх значення в різних регіонах відрізняється і базується на аналізі баз даних у режимі онлайн в країнах Західної Європи, Японії та США. Моніторинг бізнес-процесів, які відповідають за формування портфеля проектів в організаціях, демонструє, що ретельне планування на діяльності є характерним лише для Японії, а значний рівень новизни інновацій характерний для проектів

США. Разом з тим фінансове планування у вищезгаданих регіонах проводиться постійно в японських і американських компаніях і має собою більш ретельну процедуру у порівняння з тим, що практикується в Західній Європі

Як слушно зауважує А. Лотерев: «Високий рівень аналізу фінансової ефективності інноваційних проектів характерний тільки для Японії, яка має найнижчий рівень залежності від державного бюджету. Вивчення НДДКР у досліджуваних регіонах за останні роки показало, що спостерігається стійке зростання залежності компаній від зовнішніх джерел нових технологій, частка яких досягла 85%. При цьому для здійснення своєї інноваційної діяльності компанії розглянутих країн вибирають такі зовнішні джерела, як клієнти, постачальники, університети, державні лабораторії, нещодавно створені технологічні компанії та конкуренти. Встановлено, що основними критеріями вибору між зовнішніми і внутрішніми джерелами отримання технологій у всіх досліджуваних регіонах є «час» і «актуальність». При цьому в японських і американських компаніях до цих критеріїв можна додати «володіння правами інтелектуальної власності» та «відповідна компетентність/здатність», а до європейських – «доступність технології, наявної у зовнішніх джерел» і «власне ознайомлення з технологією». Спираючись на вищевикладене, можна констатувати, що дослідження національних особливостей інтернаціоналізації діяльності з досліджень і розробок є актуальними для України і дають змогу виявити стимули та інструменти міжнародного обміну технологіями. Вивчення показало, що здійснення інноваційних процесів за кордоном відбувається у зв'язку з

необхідністю адаптації продукції до місцевих вимог (Північна Америка), отримання відомостей щодо провідних зарубіжних ринків або провідних клієнтів (Японія), або можливості використання у своїх інтересах технологій, розроблених зарубіжними компаніями (Західна Європа). Наприклад, для ефективного використання міжнародного інноваційного потенціалу північноамериканські компанії використовують електронні засоби зв'язку, переміщення зарубіжних фахівців, конференції та симпозиуми» [20].

Вчений наголошує: «Результат аналізу західноєвропейських компаній виявив протилежну тенденцію, що характеризується створенням спільних міжнародних команд. Японія в даному випадку займає проміжне становище, тому компанії з цієї країни намагаються не випускати з уваги переміщення вітчизняних фахівців, але найбільше вони використовують навчання та стажування свого персоналу з питань інноваційної діяльності за кордоном. Важливо підкреслити, що координація, контроль та організаційний супровід постановки на виробництво інноваційних продуктів і послуг здійснюється в даних регіонах відповідно до національних стандартів та методологій проектного управління, до яких відносяться:

1. ICB IPMA (International Competency Baseline International Project Managers Association) – кваліфікаційний стандарт управління проектом, на базі якого розробляються національні (Німеччина, Франція, Італія, Швейцарія та ін.) кваліфікаційні стандарти та відповідні сертифікаційні процедури.

2. PM BOK Guide PMI (Project Management Body Of Knowledge

Project Management Institute) – стандарт визначає коло знань, необхідних для ефективного управління проектами, і має статус національного у США.

3. PRINCE2 – метод управління проектами, що фокусує увагу на організації, менеджменті і контролі, а також є *de facto* стандартом для керівництва проектами в державних структурах Великої Британії.

4. P2M ENAA (Project and Program Management for Enterprise Innovation Engineering Advancement Association of Japan) – система знань, представлена у вигляді «Керівництва з управління інноваційними проектами та програмами підприємств», що має статус національного стандарту в Японії. Проведений нами аналіз особливостей дифузії нововведень на підприємствах світової тріади показав, що для європейської системи властиве використання інфраструктурних мереж, тоді як японська й американська системи застосовують, відповідно, коопераційні та наукові мережі» [20].

Процеси глобалізації заохочують використання світового досвіду для інновацій з метою економічного зростання. Така модель розвитку характеризується розвитком інформаційних технологій, науково-технічним прогресом і запровадженням новітнього середовища. Модель характеризується збалансованими якісними і кількісними вдосконаленнями, які спрямовані на покращення соціального, фінансового і політичного стану у державі.

На думку А. Лотерєв: «Державна інноваційна політика стає рушійною силою прогресу суспільства лише за умов її формування на передовій науковій базі із залученням верифікованого теоретико-

методологічного та концептуального обґрунтування її елементного наповнення, а також з урахуванням як тенденцій світового поступу, так і національних особливостей. Складові елементи державної інноваційної політики наведено в табл. 2.1» [20].

Таблиця 2.1

Функціональні елементи державної інноваційної політики

Складові	Сутність	Напрями та об'єкти
Управління	Керівництво діяльністю певних інститутів (державних або приватних), орієнтація певних видів діяльності або процесів; розпорядження певними ресурсами; реалізація окремих функцій управління, таких як: організація, планування, мотивація та контроль.	Управління державними підприємствами та установами, інвестиційними процесами, стимулювання інноваційної діяльності приватного сектора, організація співробітництва
Регулювання	Вплив на окремих суб'єктів та певні процеси з метою їх орієнтації, забезпечення необхідних параметрів, формування певної порядку взаємодії, розподілу ресурсів та права власності. Включає такі функції, як регламентування, координація, стимулювання, вплив, обмеження тощо.	Регулювання правових відносин між суб'єктами-інноваційними діяльностями, інформаційним обміном, комерціалізацією, обмеженням певної практики у сфері розробки інновацій тощо.
Програмування	Розробка та реалізація програм (план дій, порядок проведення та реалізації заходів із дотриманням відповідних принципів, цілей та завдань	Програмування цільового фінансування, напрямів фундаментальних та прикладних досліджень, напрямів техногенного розвитку тощо
Участь	Здійснення спільної діяльності (співпраці); наявність коопераційних відносин та відносин часткового фінансування з приватними компаніями, іншими державами, міжнародними організаціями.	Участь в реалізації і / або фінансуванні інноваційних проєктів; пайова участь в інвестиційних фондах, які фінансують певні компанії тощо
Забезпечення	Створення необхідних умов, передумов і гарантій діяльності, надання ресурсів.	Забезпечення правового режиму, організаційне забезпечення, надання різних ресурсів тощо

На даний момент вплив держави на інноваційні процеси підвищується, і а різноманітність напрямків, форм, і механізмів

диверсифікується. Держава активно фінансує інноваційні процеси, що посилює її роль у забезпеченні інноваційної діяльності.

Таким чином, держава за допомогою стимулювання виступає одним із ініціаторів інноваційної діяльності суб'єктів господарської діяльності. Втручання держави в процес інноваційних перетворень залежить від потенціалу країни та інших її особливостей. Варто зазначити, що держави, які значною мірою фінансують наукові дослідження - це Південна Корея, Ізраїль, Японія, Фінляндія та Швеція.

Національні особливості систем різних країн суттєво відрізняються між собою, хоча підтримку таких ініціатив можна спостерігати як від державного бюджету, так і від меценатів. Наприклад у США, Японії та Західній Європі частка бізнесу в фінансуванні інноваційних проектів складає дві третіх усього обсягу.

У цих державах бізнес активно фінансує інноваційну діяльність, користуючись суттєвими преференціями щодо інноваційних преференцій з боку держави.

Тут використовуються співпраця приватних підприємств та держави у фінансуванні інновацій, а нормативні документи вдосконалюються для того щоб відповідати суспільним тенденціям та запитам суспільства. Суттєве значення мають інвестиції від потужних підприємств, які вкладють значні кошти у розширення асортименту своїх продуктів і послуг.

А. Лотерев зазначає, що: «Таким чином світова практика державного регулювання інноваційної діяльності демонструє такі тенденції:

– роль інновацій як фактора економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни посилюється, що викликає інтерес держав і корпоративних структур до збільшення обсягів інвестування;

– залежно від рівня розвитку економіки питома вага недержавних джерел у фінансуванні інноваційної діяльності зростає, а на частку держави припадає в основному фінансове забезпечення фундаментальних досліджень та створення інноваційної інфраструктури;

– спеціалізовані органи державного управління переходять від прямого фінансування інноваційної діяльності до непрямих методів регулювання, до застосування заходів щодо стимулювання та активізації розвитку інноваційного приватного бізнесу;

– поява в інноваційній сфері професійних інвесторів, спеціалізованих фондів, експертів з вибору інноваційних проектів, що активізує взаємодію між інституціональними структурами, неформальними інвесторами та розробниками інновацій, науковими установами та інженерами;

– наукова обґрунтованість орієнтирів інноваційної діяльності та трансформації інноваційної сфери з метою зниження ризику та невизначеності;

– гармонізація цілей та узгодження інтересів держави та приватного сектора, забезпечення паритету зусиль держави та бізнесу, стимулювання взаємодії приватних компаній, органів влади та державних установ» [20].

Він також доводить що: «...основними пріоритетами державного регулювання інноваційної діяльності мають бути :

– отримання конкурентних переваг за рахунок дешевих або дефіцитних національних ресурсів (людський капітал, мінеральна сировина, енергоресурси), що відповідає ресурсорієнтованому типу розвитку економіки;

– стимулювання модернізації сфери виробництва з використанням власних, а частіше запозичених досягнень науково-технічного прогресу, що

відповідає наздоганяючому типу розвитку економіки;

– реалізація стратегія інноваційного прориву, яка передбачає суттєву активізацію інноваційних процесів, інтелектуальний розвиток людського капіталу, перехід до системної генерації ідей, поширення і використання знань, що відповідає постіндустріальному типу розвитку економіки.

Слід виділити також чинники, що сприяють підвищенню ефективності ДП:

– нагромадження досвіду реалізації великих інноваційних програм і проектів, обмін інформацією (в тому числі про негативний досвід);

– стимулювання науково-технічного лідерства;

– формування сприятливих економічних, організаційних, правових, інформаційних та соціально-психологічних умов для здійснення інноваційних процесів;

– застосування фіскальних та інших інструментів державного регулювання, які здійснюють стимулювальний вплив і зумовлюють необхідність і ефективність інноваційних рішень;

– пряме фінансування (субсидії, позики), що досягають 50% витрат на створення нової продукції і технологій (Франція, США й інші країни), державне співфінансування стартап-компаній високотехнологічних галузей;

– кадрове забезпечення інноваційної діяльності., що дасть змогу перетворити нашу країну на державу інноваційного типу через вибудовану систему підготовки людського капіталу для інноваційної економіки, в якій будуть передбачені всі елементи стимулювання і мотивації інноваційної діяльності;

– формування державних замовлень у вигляді контрактів на проведення інноваційних розробок, що забезпечують початковий попит на

нововведення, а потім поширення на ринку (внутрішньому і зовнішньому);

– участь держави в ролі посередника в організації ефективної взаємодії різних секторів науки (академічного, галузевого, вузівського та виробничого) і стимулюванні взаємодії у сфері інноваційних розробок між промисловими підприємствами і навчальними закладами ;

– регулювання міжнародних зв'язків у сфері інноваційних процесів;

– вдосконалення систем менеджменту передачі технологій, інтелектуальної власності, всіх аспектів поширення і використання нових знань, механізмів дифузії інновацій» [20].

Розвинені країни наполегливо працюють вдосконаленням системи патентування, які допомагають відповідати запитам ринку . Патентне право дедалі більше глобалізується, це стосується і нормативно-правових документів законодавче а також стимулювання особливих інструментів покращення інноваційних проектів.

Таким чином, сучасна інноваційна політика потребує комплексних заходів для її функціонування. Для її успішної реалізації важливо мати довгострокову перспективу та чітко визначений порядок дій, щоб підвищувати рівень зацікавлення інноваціями в державі. Підтримка таких інновацій забезпечить країні переваги у конкурентному середовищі серед інших країн світу.

РОЗДІЛ 3

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

3.1 Аналіз проблем регулювання інноваційної діяльності в Україні

Україна інтенсивно інтегрується в європейське співтовариство. Щоб цей процес був оптимальним, варто постійно моніторити національне законодавство на предмет його відповідності стандартам та нормам Європейського Союзу, а також тим передовим ідеям та інноваціям, які допоможуть нашій державі розвиватися та бути в авангарді світових процесів, політичних соціальних, екологічних та безумовно захисту прав людини у всіх його розуміннях. Без цього Україні не вдасться стати тим суб'єктом міжнародного права, який має вагомий вплив та до думки якого безумовно прислухаються.

Як зазначає І. Коваленко: «Крім того, дослідження та інновації також сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку до 2030 року Організація Об'єднаних Націй, до якої Україна приєдналася, оскільки індустріалізація України та впровадження інноваційних технологій у виробництво необхідні для сталого зростання національної економіки та оптимізації її структури. Однак станом на сьогодні цей сектор стикається з низкою проблем. До них відносять неналежну нормативну базу, недостатнє державне фінансування та відсутність ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій. У 2019 році, згідно з Глобальним індексом інновацій, Україна втратила чотири позиції та посіла 47-е місце серед 129 економік світу. 80 показників дають повну картину інноваційного розвитку, включаючи огляд політичної, освітньої, інфраструктурної та ділової ситуації» [15].

Законодавча база України (закони, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження центральних органів виконавчої влади тощо), які стосуються інноваційної діяльності налічує близько 200 документів. Серед нормативно-правових документів безумовно варто виділити положення Конституції України, Господарського кодексу України, Закону України «Про інноваційну діяльність», Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Закону України «Про інвестиційну діяльність», Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», Закону України «Про особливий режим інноваційної діяльності технопарків» та ін. Саме ці нормативно-правові документи регулюють інноваційні процеси в нашій державі.

Ми погоджумось з І. Коваленко: «...що Конституція України знаходиться на вершині ієрархії цих правових норм, її ст. 54 гарантує громадянам свободу науково-технічної, а також інших форм творчості, захист інтелектуальної власності та їх авторське право. Держава сприяє розвитку науки та наукових відносин між Україною та міжнародним співтовариством. Крім Конституції України, положення про інновації містяться у численних актах різних галузей законодавства. Їх можна розділити на дві групи. До першої групи належать правові норми, що визначають основи державної інноваційної політики. Наприклад, це Закон України «Про науково-технічну діяльність». Вона забезпечує правові, організаційні та фінансові рамки функціонування та розвитку наукової, науково-технічної діяльності та створює умови для наукової, науково-технічної діяльності, для задоволення потреб суспільства та держави у технологічному розвитку шляхом взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади. Більше того, до цієї групи належить Концепція науково-технологічного та

інноваційного розвитку України. Концепція передбачає основні цілі, пріоритетні напрями та принципи національної науково-технічної політики, механізми прискореного інноваційного розвитку, настанови щодо структурної обробки науково-технічного потенціалу та його ресурсів. Даний механізм передбачає основи взаємовідносин між державою та науково-технічними суб'єктами, виходячи з необхідності пріоритетної державної підтримки науки, техніки та інновацій як джерела економічного зростання, складової національної культури, освіти та сектору громадян, реалізації інтелектуального потенціалу. Концепція розрахована на період стабілізації економіки та досягнення її постійного розвитку» [15].

Варто проаналізувати і навести положення спеціальних нормативно-правових актів, які регулюють інноваційну діяльність в Україні:

– Закон України «Про інноваційну діяльність» передбачає створення правового, економічного та організаційного фундаменту для Державної нормативно-правової бази щодо інновацій в Україні. Він визначає методи державної підтримки інновацій та спрямована на стимулювання інноваційного розвитку економіки країни. Відповідно до визначення, наведеного в цьому Законі: «Інновація – це діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів досліджень і розробок та зумовлює вихід нових конкурентоспроможних товарів та послуг на ринок» [37];

– Закон України «Про інвестиційну діяльність» регулює: «...загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності в Україні. Він спрямована на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і власності суб'єктів інвестицій незалежно від форми власності, а також на ефективне інвестування в економіку України, розвиток міжнародного економічного

співробітництва та інтеграції. Стаття 3 Закону визначає, що інновація – це комплекс заходів, спрямованих на обробку, впровадження, поширення та реалізацію інновацій з комерційним та/або соціальним впливом шляхом інвестицій в інноваційні об'єкти» [36];

– Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» теж є важливим документом. У ньому серед іншого зазначається, що альтернативною інноваційною стратегією економічного розвитку є спрямування ресурсів держави на перспективні сфери науково-технічного оновлення виробництва. Це може бути досягнуто через підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на місцевому та міжнародному ринках. Зазначені пріоритетні сфери інновацій в Україні вимагають від державних органів на всіх рівнях активного сприяння та максимальної підтримки фінансових, економічних та інтелектуальних ресурсів, які є в наявності» [41];

– Закон України «Про особливий режим інноваційної діяльності технопарків» Цей закон серед іншого «...передбачає правову та економічну базу для започаткування та функціонування особливого режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» [40];

– Закон України «Про державні цільові програми» встановлює основи для розробки, затвердження та реалізації державних цільових програм. У законі зазначено: «Державна цільова програма – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на вирішення найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки чи адміністративно-територіальних одиниць; реалізується шляхом залучення коштів Державного бюджету України та погоджується з точки зору виконання, виконавців і ресурсів. Державні цільові програми згруповані у

національні програми економічного, науково-технічного, соціального, національного та культурного розвитку, охорони навколишнього середовища та інші програми, спрямовані на вирішення окремих проблем економічного та соціального розвитку, а також проблеми розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальні одиниці, які потребують державної підтримки» [42] ;

– Господарський кодекс України: «Цей документ характеризує інноваційну діяльність з точки зору господарської діяльності та описує її як процес участі учасників економічних відносин, що ґрунтується на інвестиціях у тривалі науково-технічні програми з визначеними періодами окупності та новими науковими досягненнями в галузі виробництва та інших сферах суспільного життя (ст. 325)» [7].

Друга група правових норм – це ті, що характеризують інновації, науку, техніку та інноваційну діяльність як одну із складових ділової активності людини. Сюди входять такі документи як Закон України: «Про особливий режим інноваційної діяльності технопарків», Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Отже нормативно-правові акти, що регулюють інноваційну діяльність в Україні мають різноаспектну дію впливу.

I. Коваленко зазначає: «Крім того, більшість положень мають лише декларативний характер, і хоча вони є прогресивними, вони не виконуються. За даними Державної служби статистики України, недосконала законодавча база становить майже 40% усіх причин, що заважають інноваціям. Це є причиною поширеної практики ігнорування законодавства або припинення дії статей законів, що стосуються фінансування та просування науки, технологій та інновацій. Наприклад, таке занедбання існує навіть з боку

держави, оскільки фактичне фінансування науково-технічної діяльності з Державного бюджету України за останні п'ять років не перевищило 0,4% Валового внутрішнього продукту, тоді як ст. 34 Закону «Про наукову та науково-технічну діяльність» забезпечує 1,7%. Частка цільового фінансування програм на дослідження не перевищує 10% загальних витрат на науку, тоді як 30% передбачено законодавством. Крім того, чинна нормативно-правова база не повністю відповідає економіці. Все ще бракує достатньо ефективної правової бази для захисту прав інтелектуальної власності, функціонування венчурного капіталу як ринкової установи; процедури щодо окремих суб'єктів інновацій є необґрунтовано складними. Більше того, критерії інноваційності проєктів і відмінність між інвестиційними та інноваційними проєктами не встановлені законом» [15].

Вчена також зазначає: «Питання об'єктивної експертизи та конкурентної основи бюджетного фінансування наукових, науково-технологічних та інноваційних програм і проєктів недостатньо врегульовані. Наприклад, Закон України «Про державні цільові програми» передбачає обов'язкову державну експертизу проєктів державних цільових програм відповідно до положень закону, яких немає. Крім того, розкидані повноваження різних органів, що координують роботу сектору, а також низький рівень державного фінансування є викликами законодавчому регулюванню інноваційної діяльності. Щодо першого питання, то за 25 років реформ не було створено ефективної системи управління державними інвестиціями. Відповідні органи державної влади були створені, організовані та ліквідовані, але надійної інвестиційної бази для зростання інвестицій не створено, а ті що є не завжди є ефективними.

О. Федорчак наголошує: «Нині управління державними інвестиціями в

Україні здійснюється на національному та регіональному рівнях різними органами державної влади – від Верховної Ради до органів місцевого самоврядування; кожен з яких уповноважений конкретно реалізовувати інвестиційну політику. Їх залучення до процесів управління інвестиціями зумовлено функціями, які вони виконують у загальній системі управління економікою» [53, с. 140].

В. Дмитрів слушно зазначає: «Україні ще належить перейняти досвід провідних країн Західної Європи, США та Японії, щодо запровадження інструментів стимулювання інноваційної діяльності та реалізації потенційно цікавих та продуктивних інноваційних проектів. Наприклад, у Великій Британії, що є однією з провідних країн у сфері наукового та інноваційного розвитку в Європі, щорічно збільшується кількість нових патентів, а компанії венчурного капіталу активно засновуються та отримують значні пільги, такі як зменшення податку на прибуток; страхування коштів, що надаються державою компаніям венчурного капіталу; відшкодування вартості інновацій в рамках державних програм субсидування малих інноваційних фірм. У Німеччині підприємства, які ініціюють і здійснюють інноваційну діяльність, користуються найбільш сприятливими умовами для інновацій – це цільове надання субсидій підприємствам для освоєння нових технологій; гранти для підвищення кваліфікації наукових співробітників на строк до трьох років. США підтримують підприємства, які ініціюють і впроваджують інновації на наданням пільгових кредитів фірмам (до 50% коштів, вкладених власником фірми) з річними продажами не більше 300 млн євро, якщо вони інвестують у модернізацію підприємства, розробку нових продуктів і раціональне використання енергії; наданням пільгових кредитів у розмірі до 100 тис. євро малим і середнім підприємствам, які

вступають у промислову співпрацю з іншими фірмами. Також у США підтримують підприємства, які ініціюють і впроваджують інновації наданням кредиту на оподаткування інвестицій, а саме зменшення податку на прибуток з 6% до 10% загального обсягу інвестицій у обладнання» [9].

В Італії державні органи виконують завдання створення сприятливих умов для інноваційної діяльності в суспільстві. Загалом варто зауважити що держава в Італії використовує такі механізми для сприяння інноваційній діяльності: податкові пільги; амортизаційні механізми; бюджетні субсидії підприємствам, які займаються інноваційною діяльністю; можливість отримання кредитних коштів.

Головний інноваційної системи на Аппенінах це те, що податкові пільги надаються не науковим установам, а підприємствам і меценатам. Саме вони зстимулюють запит на інновації в суспільстві. Такий механізм ефективний тому, що пільги зорієнтовані на результат, а не на інноваційний чи науковий процес.

У Франції для стимулювання інноваційного процесу створено різноманітні пільгові інструменти: податкові позики для зростання інвестицій на науково-дослідні та інноваційні проекти; відсутність оподаткування інноваційних проєктів; особливі умови оподаткування для новостворених організацій; надання державних субсидій установам та підприємствам, які здійснюють інноваційну діяльність за контрактами, на рівні до 50% від вартості тощо.

3.2 Перспективи вдосконалення державного регулювання інноваційної діяльності

При вивченні механізму державного регулювання інноваційної

розвитку можна дійти висновку, що державна підтримка інноваційної діяльності являє собою сукупність фінансових інструментів, що забезпечують підвищення економічної зацікавленості всіх учасників інноваційного процесу в розробці та просуванні продукції з новими споживчими властивостями. При здійсненні інноваційної діяльності існують певні обмеження та чинники, що перешкоджають її проведенню. З метою уникнення даних факторів створюється необхідний набір інструментів державної підтримки та їх оптимальне поєднання. У залежності від способу дії на суб'єкти методи регулювання інноваційної діяльності поділяються на групи прямої та опосередкованої дії. Серед прямих методів найбільшого поширення набули – бюджетне субсидіювання, а серед непрямих методів – податкові пільги. Державна підтримка у вигляді податкових пільг веде до зниження податкового навантаження і вивільнення фінансових ресурсів, необхідних господарюючим суб'єктам для здійснення інвестицій в інноваційну діяльність, для створення і організацію виробництва принципово нової продукції, застосування нових або модернізацію існуючих способів її виробництва. Бюджетне субсидування характеризується більшою порівняно з податковими пільгами цільовою спрямованістю і обумовленістю надання державної підтримки [17].

І. Коваленко зазначає: «Незважаючи на пріоритет інноваційного розвитку, наразі наша держава стикається з багатьма проблемами у цій сфері. У ряді правових норм І. Коваленко є положення про інноваційну діяльність, але вони фрагментарні й суперечливі. Більше того, більшість положень мають лише декларативний характер, і хоча вони є прогресивними, вони не виконуються. Все ще бракує достатньо ефективної правової бази для захисту прав інтелектуальної власності, функціонування

венчурного капіталу як ринкової інституції; процедури щодо окремих суб'єктів інновацій є необґрунтовано складними. Крім того, розкидані повноваження різних органів, що координують діяльність сектору, а також низький рівень державного фінансування, відсутність механізмів стимулювання та просування інновацій, які активно застосовуються у більшості розвинених країн світу, є викликами для законодавчого регулювання інноваційної діяльності. «Оперативні» правові норми у цьому секторі потребують узгодження із європейськими стандартами» [15].

Варто зазначити, що прийняття нових нормативно-правових актів навряд чи суттєво змінить ситуацію, позаяк в нашій державі функціонує значна законодавча база, і її розширення призведе лише до ускладнення ситуації та бюрократичних перепон.

Пріоритетами України у сфері державного регулювання інноваційної діяльності мають стати механізми як, з однієї сторони б стимулювали таку діяльність, а з іншої спростили процедуру оформлення її результатів. Серед них можна виділити наступні пропозиції:

1. Вдосконалення законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності.

2. Координація зусиль законодавчої влади, виконавчої влади, комерційних підприємств та організацій, а також науковців з метою винайдення ефективних та раціональних механізмів, за допомогою яких можна створити прогресивну та передову систему реалізації інноваційних проектів у нашій державі

3. Моніторинг стратегічного розвитку нашої держави у сфері інноваційної діяльності, надасть змогу проаналізувати та реалізувати оптимальну модель для ефективної організації такої діяльності.

4. Запровадження продуманої системи фінансування інновацій як з боку органів державної влади, так і з боку приватного бізнесу чи міжнародних організацій.

Як зазначають С. Пермінова, Н Ситник та М. Чупріна: «Інноваційний шлях розвитку в сучасних реаліях є пріоритетним напрямом для вітчизняної економіки. Тому нагальним завданням державних і регіональних органів управління є розробка ефективних методів вирішення проблем, які стримують формування інноваційної економіки. Фінансування інноваційних процесів має об'єднувати зусилля держави і регіонів, що потребує розробки запобіжних заходів нецільового використання коштів у вигляді механізмів ефективного контролю. Є потреба: у формуванні повноцінної інноваційної інфраструктури, яка б об'єднувала підприємства й організації, що займаються впровадженням науково-технічних розробок; у подальшій підтримці і розвитку техно-інноваційних парків, інноваційно-технологічних центрів, фінансуванні науково-технічної діяльності; у розробці системи пільг для суб'єктів інноваційного бізнесу. Необхідно удосконалювати законодавство із захисту авторських прав та сприяти активному введенню інтелектуальної власності у господарський оборот» [29].

Науковці висловлюють думку: «Держава має взяти зобов'язання стимулювати на законодавчому рівні розвиток партнерських відносин між наукою, освітою та бізнесом. Адресної підтримки на етапі відродження вітчизняної економіки потребує малий і середній бізнес, який забезпечує інноваційний розвиток, оскільки роль підприємництва в умовах сьогодення є надзвичайно важливою. Великого значення набуває створення відповідних умов для інтеграції науково-дослідних структур, вузівської науки та малого інноваційного бізнесу для розробки комерційно привабливих інноваційних

продуктів і технологій. Реалізація вищезазначених заходів та плідна взаємодія науки, підприємництва, суспільства і держави можуть забезпечити швидкий інноваційний розвиток економіки та сприяти розв'язанню соціально-економічних проблем. Подальшими перспективами в даному напрямку можуть бути дослідження суспільної солідарності та впровадження соціальних інновацій, які мають значний потенціал, і, за державної підтримки, суттєво вплинуть на відновлення України в контексті територіальної стійкості та швидкого реагування на непередбачувані обставини [29].

На думку М. Кравченко та Г. Глущенко, «...не існує конкретної моделі інноваційної політики країни, але наявні об'єднуючі чинники, завдяки яким досягається інноваційний розвиток:

- індивідуальна стратегія інноваційного розвитку;
- податкове стимулювання інноваційного бізнесу;
- бюджетне фінансування наукових досліджень;
- інформаційна підтримка інноваційного бізнесу;
- співробітництво держави та бізнесу;
- підтримка наукоємних підприємств через запровадження спеціальної системи податків, субсидій та гарантій;
- створення системи стимулювання діяльності венчурних фондів і компаній в інноваційній сфері» [29].

Вчені висловлюють думку: «Найбільш значущим для України є: державна підтримка технологічних нововведень та інвестицій в інфраструктуру; освоєння і поширення нових та вдосконалених видів продукції, послуг, технологій, сировини і матеріалів, методів організації виробництва й управління; аналіз наукового середовища із залученням

міжнародних експертів; поглиблення інтеграції з ЄС; поглиблення інформованості приватного сектору щодо наявних міжнародних інноваційних проектів; підняття рівня освіти для створення бази висококваліфікованих кадрів; запобігання виїзду вчених; заохочення іноземних студентів залишатися в країні після завершення навчання; заохочення молодих фахівців на ринок праці; модернізація соціального діалогу від класичної формули «державна – бізнес – профспілки» до ширшого формату «державна – бізнес – суспільство, місцева громада»; надання податкових пільг підприємствам, які здійснюють продуктивні технологічні інновації; підвищення розвиненості ринку венчурного капіталу; встановлення тісного зв'язку між приватним сектором і вищими навчальними закладами» [18].

Н. Бондарчук слушно зазначає: « ...з метою покращення державного регулювання інноваційної діяльності слід вжити таких заходів:

- покращити взаємодію між інфраструктурою інноваційної діяльності та економічними факторами, сприяти формуванню відповідного середовища для розвитку інновацій;
- підвищити інноваційну активність не тільки в частині розроблення, а й у впровадження і освоєнні нових технологій;
- створювати спільні дослідні проекти разом із зарубіжними вченими;
- формувати мережеву структуру інноваційних компаній і кластери в перспективних галузях економіки;
- розвивати технологічні можливості вітчизняних підприємницьких структур у стратегічній перспективі;
- ефективно фінансувати фундаментальні та прикладні дослідження» [3].

Науковець також висловлює думку, що: «...в Україні присутні майже всі ланки господарського механізму, здатного продукувати конкурентоспроможну продукцію. Проблема, на думку автора полягає у площині організації ефективної взаємодії, зважаючи на потрібний державі результат. Основним змістом ефективної державної політики розвитку інноваційного потенціалу має стати координація злагодженої роботи всіх ланок господарського механізму, налаштованого на продукування конкурентоспроможної високотехнологічної інноваційної продукції. Результатом цього має стати істотне прискорення економічного зростання країни та конкурентоспроможності її економіки. Сучасна ситуація в інноваційній сфері робить нагальним розроблення такої державної політики, яка б забезпечила розширене відтворення об'ємної бази інноваційної діяльності та незворотний вплив інновацій на прискорене економічне зростання країни» [3].

Вчений наголошує: «Головним завдання є консолідація зусиль законодавців, урядових, наукових та бізнесових кіл суспільства на оптимальному комплексному вирішенні методологічних, стратегічних і тактичних проблем формування національної інноваційної системи, на виробленні стратегії інноваційного розвитку України в умовах глобалізаційних викликів, що дає змогу відкрити перспективи для впровадження інноваційної моделі розвитку нашої держави та забезпечити її конкурентоспроможність

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі досліджено проблему розробки теоретичних, методологічних і практичних рекомендацій для вдосконалення засобів державного регулювання інноваційної діяльності. Зокрема головну увагу на процесі державного регулювання інноваційної діяльності з точки зору ефективності публічного управління та нормативно-правового забезпечення інноваційних процесів у нашій державі. За результатами проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Перевагою нашої держави є її потенціал для інновацій, що демонструє можливості для продукування інноваційних технологій. Ступінь інноваційного потенціалу показує здатність отримати перевагу у довгостроковій перспективі, в той час як усі інші втрачають своє значення, оскільки використовують не надто сучасні технології. Можливість досягти більш високого етапу розвитку економіки за допомогою інновацій залежить від інноваційного потенціалу держави. Його можна вивчити досліджуючи основні характеристики компонентів. Досліджуючи структуру такого потенціалу важливо врахувати види ресурсів, а також інноваційне оточення (конкурентне середовище, інноваційні технології, політику країни,

стимулювання для інновацій), що відображають потенціал для нової діяльності людства.

2. У зв'язку з недосконалістю ринкових умов для інноваційних підприємств, держава повинна вживати заходів для регулювання їхньої діяльності з метою вирішення соціально-економічних потреб суспільства

Більшість економічних вчених вважають, що державне регулювання інноваційної сфери здійснюється за допомогою методів, які можна розділити на прямі та непрямі. Таким чином, можна здійснити класифікацію методів державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності.

3. Інноваційна політика - це набір принципів та узгоджених економічних, юридичних, організаційних і соціальних методів планування, стимулювання, регулювання і контролю за процесами інноваційної діяльності в науково-технічній і виробничій сферах.

Вона складається із комплексу засобів, які призначені для реалізації інноваційних ідей і покращення результату. Головне для органів державної влади визначення цілей інноваційної політики, способів її реалізації, і у запровадженні механізмів цих заходів. Метою вищезгаданої політики в передових державах вважають стимулювання розвитку науки і техніки, інтенсифікація активної діяльності, покращення конкурентоздатності вітчизняної продукції, зміцнення обороноздатності держави, запобігання екологічним проблемам і підтримка розвитку бізнесу.

Країні необхідно окреслити напрямки розвитку власної інноваційної діяльності і визначити способи її стимулювання, зокрема тих підприємств, які задіяні до реалізації державних програм. Пріоритетні напрями – це галузі науки і техніки, які є особливо важливими для досягнення виняткових цілей держави. Вони утворюються під впливом національно-економічних, політичних, екологічних та інших факторів і поділяються на глобальні,

міжнародні і національні.

4. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про науково-технічну діяльність», Господарського кодексу України та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері людської діяльності.

Однак безперечно головним для тематичи нашого наукового дослідження слід вважати Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV «Про інноваційну діяльність» (із змінами).

5. Сучасна економічна наука все більше зосереджується на розумінні тісного взаємозв'язку між інноваційною діяльністю окремих підприємств та соціально-економічним середовищем на рівні держави. За такої концепції держава та організації взаємодіють, щоб заохочувати до інноваційної діяльності: забезпечення релевантного середовища для інновацій допомагає організаціям розповсюджувати свою діяльність та покращувати матеріальний стан, покращення інноваційної активності підприємств приносить прибуток державі та має соціальні переваги, такі як правильне використання ресурсів, економія енергії та підвищення заробітних плат.

Загалом можна виділити такі механізми державного регулювання інноваційної діяльності:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури».

6. Сьогодні для нашої держави важливим є дослідження і впровадження зарубіжного досвіду у сфері державного регулювання, а також застосування ефективних інструментів, які є доцільними в українських реаліях. Актуальним є дотримання головних принципів щодо визначення стратегічної мети розвитку і взаємозв'язок економічних, екологічних, технічних і соціальних сфер діяльності людини. Необхідно враховувати особливості країни чи регіону, зважаючи на його специфіку, рівень економічної успішності, людський потенціал, природні ресурси тощо.

Розвинені країни наполегливо працюють вдосконаленням системи патентування, які допомагають відповідати запитам ринку . Патентне право дедалі більше глобалізується, це стосується і нормативно-правових документів законодавче а також стимулювання особливих інструментів покращення інноваційних проектів.

Таким чином, сучасна інноваційна політика потребує комплексних заходів для її функціонування. Для її успішної реалізації важливо мати довгострокову перспективу та чітко визначений порядок дій, щоб підвищувати рівень зацікавлення інноваціями в державі. Підтримка таких інновацій забезпечить країні переваги у конкурентному середовищі серед інших країн світу.

7. Україна інтенсивно інтегрується в європейське співтовариство. Щоб цей процес був оптимальним, варто постійно моніторити національне законодавство на предмет його відповідності стандартам та нормам Європейського Союзу, а також тим передовим ідеям та інноваціям, які допоможуть нашій державі розвиватися та бути в авангарді світових процесів: економічних, політичних соціальних, екологічних та безумовно захисту прав людини у всіх його розуміннях. Без цього Україні не вдасться стати тим суб'єктом міжнародного права, який має вагомий вплив та до думки якого безумовно прислухаються.

Наразі Україна, незважаючи на доволі непогану нормативну базу щодо державного регулювання інноваційної діяльності, має неоптимізований рівень реалізації на практиці цих нормативних документів. Серед головних проблем регулювання інноваційної діяльності в нашій державі варто виділити наступні: недостатнє державне фінансування та відсутність ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій.

8. Пріоритетами України у сфері державного регулювання інноваційної діяльності мають стати механізми як, з однієї сторони б стимулювали таку діяльність, а з іншої спростили процедуру оформлення її результатів. Серед них можна виділити наступні пропозиції:

1. Вдосконалення законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності.

2. Координація зусиль законодавчої влади, виконавчої влади, комерційних підприємств та організацій, а також науковців з метою винайдення ефективних та раціональних механізмів, за допомогою яких можна створити прогресивну та передову систему реалізації інноваційних проектів у нашій державі

3. Моніторинг стратегічного розвитку нашої держави у сфері

інноваційної діяльності, надасть змогу проаналізувати та реалізувати оптимальну модель для ефективної організації такої діяльності.

4. Запровадження продуманої системи фінансування інновацій як з боку органів державної влади, так і з боку приватного бізнесу чи міжнародних організацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз регіональних відмінностей у інноваційно-економічному розвитку територій України / М. С. Пашкевич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 727: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 350-357.
2. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: [монографія] / Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. К.: КНЕУ, 2003. 394 с.
3. Бондарчук Н. В. Удосконалення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/1466/1/1.pdf>
4. Буряк Я. В. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні / Я. В. Буряк // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2015. №13. С. 61-66.

5. Веремієнко А. С. Місце та сутність венчурний інвестиційних фондів серед інститутів спільного інвестування в Україні / А. С. Веремієнко // Економіка та держава № 6. – 2017. – С. 90-93

6. Гончарова В.Г. Механізм стимулювання інноваційного регіонального розвитку / В. Г. Гончарова // Наукові записки. Сер. "Економіка". 2012. № 19. С. 114-120.

7. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

8. Державне регулювання інноваційної діяльності / За матеріалами сайту URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/InnovativeLaw_2020/InnovativeLaw_2020_11.pdf).

9. Дмитрів В. І. Світовий досвід фінансового регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. Ефективна економіка. 2014. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3214>

11. Жовнірчик Я. Ф. Аналіз та шляхи вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України. Ефективна економіка. 2012. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=934>

12. Зелена книга Європейської комісії «Від викликів до можливостей: на шляху до загальних стратегічних рамок фінансування досліджень та інновацій Євросоюзу». URL: https://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12036.2.1.019.p

13. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році: науково-аналітична доповідь / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша, Л. В. Рожкова, О. В. Коваленко. Київ: УкрІНТЕІ, 2020.

14. Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку територій: інноваційний аспект : колективна монографія / за ред. Олени Омеляненко. Суми : Територія, 2023. 226 с.

15. Коваленко. І. Аналіз проблем регулювання інноваційної діяльності в Україні URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/21032>.

16. Колодізев О. М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: автореф. дис. .. докт. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О. М. Колодізев; Б.в. – Суми, 2010. – 40 с

17. Котельбан С. Сутність, методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2017/26.pdf.

18. Кравченко М. О., Глущенко Г. Ю. Регулювання інноваційної діяльності: досвід зарубіжних країн для України: URL:http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2019/4_2019/12.pdf

19. Лігузова В. О., Баклаженко Ю. В., Гірія Р. М. Світовий досвід державної підтримки інновацій. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск 18. 2017. С. 38–39.

20. Лотарев А. Г. Удосконалення механізмів державного регулювання інноваційної діяльності на регіональному рівні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Миколаїв 2018. 251 с.

22. Лук'яненко Д. Г. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку [Монографія]: у 2 т. / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк та ін. Київ: КНЕУ, 2006.Т. 1. 810 с.

23. Малиш Н. А. Макроекономіка: навч. посіб. / Н. А. Малиш; [3-тє вид. стереотип.]. Київ: МАУП, 2007. 184 с.

24. Миргородський Д. Ю. Теоретичні підходи до дефініції поняття «державне регулювання економіки» / Д. Ю. Миргородський // Вісник НТУ "ХП". 2012. № 49. С. 90-98.

25. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2021 році: науково-аналітична доповідь / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2022. 93 с

26. Никифоров А.Є. Податкове стимулювання інноваційної діяльності / Никифоров А. Є., Диба В. М., Парнюк В. О. // Фінанси України. 2009. №5. С. 85-86.

27. Онишко С. В. Механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки України: дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / С. В. Онишко; НАН України, Ін-т екон. прогнозування. К., 2004. 448 арк.

28. Плеханов Д. О. Впровадження інноваційних механізмів розвитку регіонів в систему територіального управління / Д.О. Плеханов // Наукові праці : науково-методичний журнал. Сер.: Державне управління. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. Вип. 269. Т. 281. С. 156-162.

29. Пермінова С. О., Ситник Н. І., Чупріна М. О. Державні символи стимули інноваційної діяльності в контексті економічного відродження України. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/book-of-abstracts_ssi-iea_2022.pdf

30. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку

України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» № 2632-VI від 21.10.2010 р. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>

32. Правове забезпечення національної інноваційної системи в сучасних умовах. URL: <https://openarchive.nure.ua/entities/publication/146ef2e9-9377-4125-afa3-ffffc9a27e37>

33. Про державне агентство з інвестицій та розвитку : постанова Постанови КМУ від 17 травня 2010 р. № 356 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356-2010-%D0%BF>.

34. Про Державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>

35. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 04 липня 2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

36. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

37. «Про інноваційну діяльність»: Закон України від 04 липня 2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.

38. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13 липня 1999 р. № 916-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14#Text>.

39. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

40. Про особливий режим інноваційної діяльності технопарків: Закон України від 16 липня 1999 р. № 991-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>.

41. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08 вересня 2011 р. № 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

42. «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»: Закон України від 08.09.2011 № 3715-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>.

44. Савченко О. Є. Державне Регулювання інноваційної діяльності. URL: https://journals.maup.com.ua/journal/51_2016/13.pdf.

45. Солідарність ЄС з Україною. Відновлення та відбудова України. URL: https://eu-solidarity-ukraine.es.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_uk.

46. Управління інноваційним проектом. URL: <http://vo.ukraine.edu.ua/mod/resource/view.php?id=18518>

47. Управління інноваційною діяльністю: магістерський курс : підручник / Б. М. Андрушків, О. Б. Бойко, Ю. Я. Вовк, І. П. Вовк, О. М. Владимир, П. Д. Дудкін, І. А. Кінаш, Л. Я. Малюта, Н. Ю. Мариненко, Л. М. Мельник, Г. С. Нагорняк, І. С. Нагорняк, В. А. Паляниця, О. Б. Погайдак, О. В. Скидан, І. І. Стойко, І. Б. Феदिшин, Р. П. Шерстюк. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2015. 1146 с.

48. Управління інноваціями : метод. вказівки до виконання практ. робіт з дисципліни «Управління інноваціями» за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент» / уклад.: І. В. Станкевич, Т. А. Романенко, Є. Г. Борисевич, В. А. Тігарєва. Одеса : ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2015. 36 с.

49. Управління інноваціями : навч. посібник / О. І. Гуторов, Л. І. Михайлова, І. О. Шарко, С. Г. Турчіна, О. В. Киричок. Вид. 2-ге, допов. Харків : Діса плюс, 2016. 266 с.

50. Управління інноваціями (програма, курс лекцій, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальні завдання, тести) : 293 навч.-метод. посібник / І. І. Стойко. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. 200 с.

51 Управління проєктами: навч. посібник / уклад.: Л. Є. Довгань, Г. А. Мохонько, І. П. Малик. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

52. Уткіна Ю. М., Вісільова А. В. Інноваційний менеджмент на підприємствах. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. № 46. С. 298–302.

53. Федорчак О. Є. Інституціоналізація державного управління інвестиційною діяльністю в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. № 4 (2). С. 140. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/21.pdf)

54. Федулова Л. І. Інноваційна економіка: підручник / Л. І. Федулова. Київ: Либідь, 2006. 480 с.

55. Чернявська Л. В. Інституційна основа державного регулювання інноваційної діяльності. URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/96.pdf>.

56. Чорна М. В., Глухова С. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.

57. Чухрай Н. І. Організаційно-управлінські інновації в економіці, що спирається на знання : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 234 с.

58. Чухрай Н. І., Данилович Т. Б. Особливості маркетингу продуктивних інновацій. Вісник НУ «Львівська політехніка». «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2007. № 605. С. 162–167.

59. Чухрай Н. І., Патора Р. І. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : підручник. Київ : Кондор, 2006. 398 с.
60. Швиданенко Г. О., Ніколайчук О. А. Напрями вдосконалення мотивації діяльності підприємств в умовах інтелектуалізації економіки. Вісник ЖДТУ. 2016. № 1 (75). С. 130–135
61. Шингур О. В. Організаційно-економічний механізм комерціалізації науково-технічних розробок: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.02.02 / О. В. Шингур. — Київ, 2003.
62. Chaminade C. Social Capital as a Mechanism: Connecting knowledge within and across firms. / C. Chaminade, H. Roberts. // Third European Conference on Organizational Knowledge, Learning and Capabilities (OKLC) Greece. – April 2002. – Athens, 2002. – 32 p.
63. Emelyanova E. The improvement of state regulation mechanism of regional development during the period of economic stagnation / E. Emelyanova // Public Policy and Economic Development: scientific and production journal. – Mykolayiv : Publisher Yemelyanova T.V. – 2016. – Issue 4(8). – P. 113-119.
67. Multi-stakeholder forum on science, technology and innovation for the Sustainable Development Goals. Note by the Secretariat of the UN Economic and Social Council. 26 May 2022. E/HLPF/2022/6.
68. National Venture Capital Association Yearbook 2015 / Thomson Reuters & NVCA Report, Washington, 2016. –130 p.
69. Rothwell R. Towards the Fifth-generation Innovation Process / R. Rothwell // International Marketing Review. – 1994. – № 1. – P. 7-31.
70. Sen Amartya. Development as Freedom / Amartya Sen. — Oxford: Oxford University Press, 1999

71. Wannop U.A. *The Regional Imperative: Regional Planning and Givernance in Britain, Europe and the united States* / U.A. Wannop. – London: Jessica Kingsley, 1995. – 441 p

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу
на здобуття освітнього ступеня магістр
студента факультету суспільних та прикладних наук
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Харуна Юрія Романовича

на тему: «Державне регулювання інноваційної діяльності»

Актуальність теми: В нашій державі наразі інноваційній діяльності приділяється значна увага, прийнято значну кількість нормативних документів та ряд державних програм як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях. Разом з тим, в країні рівень співробітництва між державою, бізнесом та науковою галуззю є ще далеким до оптимального, а ефективність державної інноваційної політики бажає залишатися кращою, хоча Україна має надзвичайно потужний інноваційний потенціал.

Звичайно у розвинених країнах світу бізнес фінансує понад 70 % інноваційний проектів та програм, однак саме держава має продемонструвати інноваційність своєї політики і стимулювати комерційні підприємства до реалізації свого наукового, технічного та творчого потенціалу. Тобто роль державного регулювання інноваційної діяльності та інноваційна політика держави є визначальними.

Самостійні розробки і пропозиції автора: розглянуто характеристику державного регулювання інноваційної діяльності; досліджено методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності; охарактеризовано механізми державного регулювання інноваційної діяльності; окреслено перспективи вдосконалення державного регулювання інноваційної діяльності.

Практичне значення роботи: полягає в розробці теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо розвитку механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Ці результати можуть бути корисними для широкого кола фахівців та науковців, які

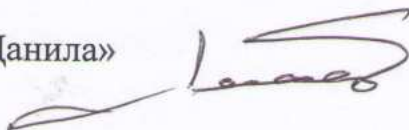
займаються дослідженням інституційних засад державного регулювання інноваційної діяльності.

Зауваження: до роботи суттєвих зауважень немає.

Загальний висновок: Кваліфікаційна робота є завершеною самостійною працею та містить окремі ґрунтовні теоретичні та практичні рекомендації щодо надання електронних послуг в системі державного управління. Дослідження виконано та оформлено відповідно до встановлених вимог, відповідає вимогам Вищої школи, заслуговує високої оцінки, а її автор – Харун Юрій Романович – на присвоєння освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник:

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри права
та публічного управління
ЗВО «Університет Короля Данила»



Богдан ГАМАЛЮК

« 23 » лютого 2024 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

на здобуття освітнього ступеня магістр

студента факультету суспільних та прикладних наук

спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Харуна Юрія Романовича

на тему: «Державне регулювання інноваційної діяльності»

Актуальність теми дослідження. Необхідність державного регулювання інноваційних процесів пояснюється не тільки їх загальнонаціональним значенням, але і економічним змістом. З одного боку, на теперішній час інновації стають основним засобом збільшення прибутку господарюючих суб'єктів за рахунок кращого задоволення ринкового попиту, зниження виробничих витрат в порівнянні з конкурентами..

Найбільш суттєві висновки і рекоменда. В результаті виконання кваліфікаційної роботи досліджено сутність державного регулювання інноваційної діяльності з різних точок зору, запропоновано найбільш оптимальне його визначення щодо сучасних умов господарювання. Обгрунтовано необхідність здійснення державного регулювання інноваційної діяльності для ефективного розвитку господарюючих суб'єктів та економіки в цілому. Визначено методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності.

Наявність самостійних розробок автора. Автором досліджені та проаналізовані методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Запропоновані можливі шляхи вдосконалення наявних методів регулювання у сфері інноваційної діяльності.

Практична цінність розроблених питань. Рекомендації щодо створення інноваційних науково-технічних програм області, окремих галузей і підприємств.

Наявність недоліків. Доцільно було б більш чіткіше виписати процеси використання методів та інструментів впливу держави на регулювання інноваційної діяльності.

Загальний висновок про відповідність якості роботи рівню вищої освіти і оцінка, що пропонується. Кваліфікаційна робота є самостійним науковим дослідженням, містить конкретні пропозиції та рекомендації по темі дослідження, відповідає вимогам вищої освіти і заслуговує відмінної оцінки, а Харун Юрій Романович – присвоєння кваліфікації магістра з управління та адміністрування.

Рецензент:



26 лютого 2024 р.

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної
юриспруденції та прав людини
Чернівецького навчально-
наукового юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
Цуркан-Сайфуліна Юлія Василівна**

метадані

Заголовок

Державне регулювання інноваційної діяльності

Автор

Харун Ю.Р. Науковий керівник / Експерт **Гамалюк Б.М.**

підрозділ

King Danylo University

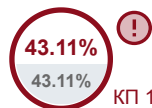
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	↔	119
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	⋮	24
Білі знаки	Ⓡ	0
Парафрази (SmartMarks)	↔	327

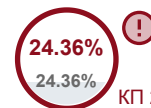
Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.



25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2



22806

Кількість слів

192886

Кількість символів